

Декомунізація через... деукраїнізацію?

Чому топонімічні зміни нерідко перетворюються на відверту війну з нашою історичною пам'яттю
» стор. 5

Ющенко і Розумовський зустрілись у Батурині

«Гетьманська столиця»: з минулого, крізь сьогодні, у майбутнє України
» стор. 11

І дзижчить, і гуде...

Моду на «бджолиний сон» увів третій президент України
» стор. 10

Україна молода

Середа, 28 серпня 2024 року

№35 (5999)

Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 41,359 грн
1 € = 46,181 грн

Скажи мерщій «Паляниця»

Українські артилеристи продовжують нищити ворога з дальнобійної зброї

» стор. 2

Кацапам до застілля «Паляниця» з сіллю.
Фото з сайту 24tv.ua .

Володимир Зеленський
президент України

«Путін собі не зраджує: це хвора істота — всім уже давно зрозуміло. Але так само зрозуміло: він може робити тільки те, що світ йому дозволяє робити. Слабкість, недостатність рішень у відповідь живить терор. І кожен лідер, кожен наш партнер знає, які сильні рішення потрібні, щоб усю цю війну припинити, і припинити справедливо. Не може бути в Україні обмежень у далекобійності, коли в терористів немає таких обмежень».

ПЛАНІВ ГРОМАДДЯ

Пороблено в Україні,

або Чому урядова програма національного кешбеку не має жодного стосунку до пожвавлення економіки

Наталія НАПАДОВСЬКА

Ініціатива уряду про національний кешбек (миттєве або відтерміноване повернення частини коштів покупцю, витрачених на оплату товарів або послуг, з метою підвищення обсягів продажів. — Ред.) за купівлю українських товарів є популярною і Верховна Рада її не підтримає, — заявив голова парламентського комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Ярослав Железняк.

«Уряд ухвалив експериментальний проект про впровадження цього кешбеку за наші гроші... Проблема для уряду полягає в тому, що вони не можуть обійти тут парламент. Ми не дамо провести ці зміни, ми будемо їх збивати, уряд з нами не консультувався», — сказав Железняк на нещодавньому брифінгу.

Ідея, що вийшла з офісу очільника країни, як завжди, виглядала красиво: 26 лютого президент Володимир Зеленський оголосив, що держава стимулюватиме споживання української продукції, виплачуючи її покупцям кешбек. Ці кошти повинні нараховуватися на спеціальну картку, якою можна буде розраховуватися лише за вітчизняні товари. Деталі передбачалося оприлюднити в березні, але виявилось, що оголосити гучну програму набагато простіше, ніж зробити та продумати ефективний механізм реалізації задуму.

Тож тільки 20 серпня уряд оприлюднив деталі: програма кешбеку дозволить отримувати до 3 тисяч гривень компенсації щомісяця за купівлю товарів українського виробництва. Ці кошти можна буде витратити на оплату комунальних послуг, донати на армію, придбання військових облігацій, транспорт, мобільний зв'язок, спорт, кіно або медичні послуги.

Передбачено, що кешбек за купівлю українських товарів становить 10% і буде однаковим для всіх типів товарів: харчових продуктів, будівельних матеріалів, одягу та взуття. Щоб отримувати кешбек, громадянину необхідно відкрити спеціальний рахунок та отримати віртуальну або фізичну картку у своєму банку або в додатку. Дати згоду на передачу даних про транзакції при купівлі товарів з вибраних карток. І далі в мобільному застосунку «Дія» обрати послугу «Національний кешбек».

Участь покупців, виробників і продавців у програмі добровільна, тож чи є кешбек на конкретний товар у конкретному магазині, покупця інформуватиме магазин. Це також можна буде перевірити на сайті програми.

Те, що ідея кешбеку зовсім не на часі, — безумовно. Адже навіть баби на базарі знають, що Міністерство фінансів шукає суму в 500 млрд грн на фінансування армії й ініціює зміни до податкового законодавства. На тлі цих проблем рішення уряду витратити на програму кешбеку «якись» 3 млрд грн виглядає досить дивно (але в 2025 році ця цифра зросте до 6 млрд грн!).

Та чи спричинить сумнівний кешбек сплеск цікавості до вітчиз-

няних товарів і пожвавлення економіки? Олександра Бетлій, провідний експерт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, категорична: «Такий кешбек не допоможе перейти на покупку українського».

Юрій Гайдай, старший економіст Центру економічної стратегії, визнає: «Сам інструмент кешбеку — дуже навіть ок. Якщо не враховувати наш контекст. По-перше, внутрішній попит зараз і так потужно стимулюється фіскальною політикою — економіка заливається грошима донорів та кредиторів, на цьому тлі кешбек (з тих же грантів та кредитів) просто губиться».

Зауважимо, що переважну частину споживчого кошика українців становлять саме вітчизняні товари і харчові продукти, які не потребують додаткових стимулів, але на них поширюватиметься програма додаткових стимулів від уряду.

«Покажіть мені, яких українських товаровиробників підтримуватиме кешбек за цими МСС-кодами (може, крім оптичних товарів) і від якого імпорту вони страждають. Особливо зворушений кешбеком для дельфінаріїв, адвокатів, страховиків та послуг евакуатора». Або витрати на ландшафтний дизайн — і це теж вважається потрібною послугою. Тобто маємо проект нецільового, килимового розкидання грошей.

Микола Малуха, директор з комунікацій CASE Україна, вважає, що популярна ідея про кешбек на українські товари просто перетвориться на чергову субсидію на комуналку (для всіх). Замість того, щоб навести лад з контрабандою (що створює нерівні умови для українських виробників), забрати у податкової можливість блокувати податкові накладні (на піку до 40% підприємців із цим стикалися), що коштує українському бізнесу мінімум 3,6 млрд грн витрат на рік.

Уряд декларує, що через державну підтримку намагатиметься прищепити здорову звичку — купувати локальні товари. Це прекрасно, от тільки в недержавних організаціях, які співпрацюють з урядом у питанні розробки концепту, підраховували, що витрачені кошти на виплату кешбеку зможуть повернутися в бюджет у формі податків лише в разі, якщо виробники товарів збільшать обсяги виробництва щонайменше вдвічі.

Навіть в уряді не мають ілюзій, що програма може дати відчутний результат у вигляді додаткових робочих місць, але для солідності Мінекономіки заявляє, що завдяки програмі «Національний кешбек» очікується зростання ВВП до кінця 2024 року на 0,25 відсоткового пункту. Цю тезу народний депутат Ярослав Железняк назвав екзотичною. І всі, хто долучений до програми, одностайні: результат залежатиме від рівня залученості населення, швидкості розгортання програми та її популярності серед споживачів.

Тож треба терміново попитати людей на базарі не тільки про свіжі крашанки, а й про те, як вони користуються «Дією». ■

НА ФРОНТІ

Скажи мерщій «Паляниця»

Українські артилеристи продовжують нищити ворога з далекобійної зброї

Лариса САЛІМОНИВІЧ

У День незалежності ЗСУ привітали рашистів новим дроном, який отримав символічну назву «Паляниця». Чергова розробка вітчизняного ВПК виявилася надзвичайно точною й уразила російський об'єкт на тимчасово окупованій території. Як повідомив міністр з питань стратегічних галузей промисловості Олександр Камішин, ця залізна «пташка» має технічні ознаки безпілотної ракети. За даними військових експертів, вона може нарощувати досить високу швидкість, що дозволяє обходити ППО. Є плани налагодити її масове виробництво.

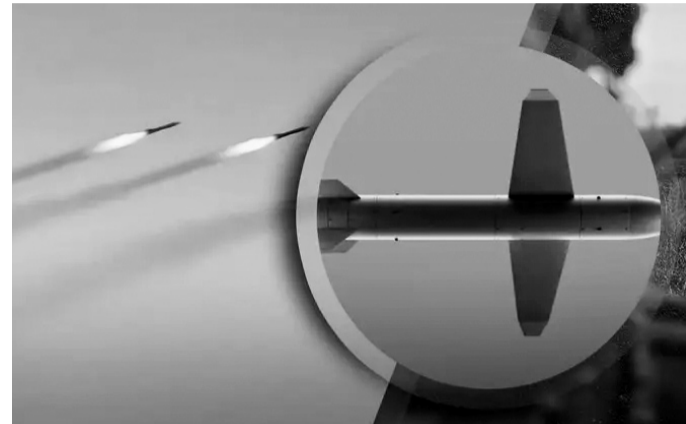
І ще один технічний успіх. Українські військові завдали удару шрапнельними ракетами GMLRS по скупченню рашистів на полігоні. Як повідомили бійці підрозділу 54-ї ОМБр, безпілотні авіаційні комплекси за допомогою розвідувальних безпілотної ракети Shark виявили велику групу окупантів і передали координати підрозділам реактивної артилерії. Зрештою, під приціл потрапила тренувальна база рашистів на сході нашої країни.

Тим часом українські артилеристи продовжують демілітаризувати росію. У ніч проти 24 серпня у Воронезькій області пролунали потужні вибухи на складі боєприпасів. У кількох населених пунктах Острогозького району оголошено режим надзвичайної ситуації. Про це у своєму телеграм-каналі повідомив губернатор Воронезької області Олександр Гусев. Російські ЗМІ

Людмила НІКІТЕНКО

У Черкаській області вперше зареєстровано випадок захворювання на гарячку Західного Нілу. Захворів чоловік віком 65 років в одному з населених пунктів Уманського району. Як повідомили «Україні молодій» у Черкаському обласному центрі контролю та профілактики хвороб, болячку діагностували в одному з медичних закладів Києва, де хворий перебував на стаціонарному лікуванні. Життя потерпілого, на жаль, врятувати не вдалося. «Впродовж липня-серпня цього року відзначається зростання кількості випадків захворювання на гарячку Західного Нілу на території окремих регіонів України — у столиці та в Київській і Полтавській областях», — наголошують фахівці центру.

За їхніми словами, геморагічна гарячка Західного Нілу — це небезпечна вірусна хвороба, що передається через укуси комарів. У тяжких випадках супроводжується гарячкою, запаленням мозкових оболонок і речовини головного мозку, лімфаденопатією, ураженням слизових оболонок, екзантемою. Має літньо-осінню сезонність, частіше нею хворіють сільські жителі, а також любителі полювання, звідки ще одна назва — «качина лихоман-

Добра з «медом» «Паляниця». Фото з сайту 24tv.ua.

про інцидент традиційно мовчати.

Учасники курської операції поступово розсекречують деталі наступального прориву на українсько-російському кордоні. Бійці 49-ї інженерно-штурмової бригади Сил підтримки ЗСУ опублікували у Facebook відео, на якому видно момент проходження ними мінних полів. Саме так вони забезпечили просування інших підрозділів углиб оборони ворога. Це вкотре підтверджує той факт, що відкриття курського фронту було добре сплановане. Принаймні однієї з поставлених цілей ЗСУ вже досягли. За даними Інституту вивчення війни (ISW), кацапи почали частково переправляти сюди групи з Харківського та Сіверського напрямків.

А ось «розпорошувати» українські сили взявся самопроголошений президент Білорусі Олександр Лукашенко. За даними ISW, союзники Кремля вже зібрали на кордоні чимале військо. І хоча наказ

про наступ він навряд чи видасть, проте укріплювати ділянку потенційного фронту вже змусив. До того ж територію цієї країни продовжує використовувати в своїх цілях і Москва. Під час російської дровоної атаки по Україні, яка розпочалася ввечері 26 серпня, кілька шахедів путінської армії пройшли через повітряний простір Білорусі.

Водночас ситуація на Донеччині залишається надважкою. Ворог окупував Птичє, а також просунувся біля Піщаного, Калинового, в Карлівці, Мемрику, Красному Яру, Михайлівці, Північному, Новгородівці та на їхніх околицях. Аналітики проєкту DeepState вважають, що ситуація на цій лінії фронту повинна привернути увагу як українського суспільства, так і відповідних органів. На їхню думку, тут може повторитися трагічна історія з селищем Очеретине, коли втрата цього ключового вузла оборони спричинила трагічні наслідки для українських підрозділів. ■

ЗАРАЗА

Комар, як ворон: де сяде, там і клює

На Черкащині в чоловіка діагностували гарячку Західного Нілу

«Головним джерелом та резервуаром гарячки Західного Нілу в природі є 17 видів переважно перелітних птахів, які в крові мають високі концентрації вірусу, а він циркулює в них до двох тижнів. «Резервуаром» також можуть бути деякі дрібні ссавці, гризуни, кажани, проте концентрація вірусу в них значно менша і зберігається він нетривало», — пояснюють у Черкаському центрі контролю та профілактики хвороб.

І додають, що переносники захворювання — численні види комарів, які інфікуються під час харчування кров'ю інфікованих птахів. Під час укусів комарів вірус може потрапляти в організм людей і тварин, де він здатний розмножуватися і призводити до хво-

роби. Вкрай рідко можливе контактне зараження кров'ю тварин. Інфікована людина не заразна. Дуже незначна частка випадків інфікування людей відбувається при трансплантації органів, переливанні препаратів крові, грудному вигодовуванні, від матері до дитини. «У більшості людей інфекція протікає безсимптомно, проте у 20% хворих розвивається гриппоподібне захворювання, що характеризується різким підвищенням температури, головним болем, болем у горлі, м'язах, суглобах і спині, слабкістю, нудотою і діареєю. Можуть бути також висипання на тілі, збільшення печінки та селезінки, ураження нервової системи — менингіт, енцефаліт, ознаки ураження головного мозку», — кажуть фахівці центру. ■

■ ШОБ ПАМ'ЯТАЛИ

900 відданих Україні «азовців»

досі залишаються в нелюдських умовах російського полону

Олеся МАЗУРКОВА

На тридцять третій День незалежності України в Києві не проводили жодних масових заходів, тож центр столиці мав звичайнісінький вигляд. Біля монумента Незалежності влаштувалися кілька чоловіків, що тихо собі розмовляли, з десяток людей стояло поряд із Газоном національної пам'яті, забитим прапорцями різного розміру — ще одна кривава пляма, яку росія поставила на українському полотні.

Час від часу майданом Незалежності крокували люди у вишиванках, та переважна більшість перехожих ніяких урочистих сорочок не вдягла. Здавалося, що вони забули, якою ціною Україні далася можливість святкувати чергове 24 серпня. Але ж ні, таки не забули.

25 серпня під палючим сонцем біля Золотих Воріт зібралось близько тисячі людей, котрі тримали плакати на честь полонених «Азова». Машини, проїжджаючи повз, подавали схвальні сигнали, із деяких визирали пасажири з табличками на підтримку полонених та закликком до їх обміну.

Вулиця гула як бджолиний вулик і замовкати не збиралася: за пів години кількість учасників мирного зібрання лише зроста. Навіть діти взяли активну участь і тримали плакати на підтримку протесту. Навряд чи вони володіли всією інформацією про утримування в полоні й катування «азовців» росіянами, та в їхніх очах читалася така сама лють, як і в їхніх свідомих

батьків. І це дуже тішить — бодай одне покоління виросте вільним від думок про єднання з росіянами, які забрали в цих дітей їхні найбезтурботніші роки та змусили щоразу здригатися навіть від деренчання мотоцикла, бо той за звуком нагадує ворожий дрон.

На відміну від минулих відвіданих мною протестів, на цьому ніхто не виступав із промовами та не закликав до скандувань — слова були зайві, адже все вже було висловлено на плакатах, футболках та прапорах.

Українці вкотре об'єдналися, жадаючи лише одного: повернути бійців «Азовсталі» з полону, де залишаються 900 відданих Україні військовослужбовців, до котрих там найгірше ставлення, адже в тих, хто з російської сторони складає списки на обмін полоненими, «особливе» ставлення до «азовців», бо це вмотивовані вої-

ни, більшість з яких після полону повертається до лав славного підрозділу. ■

Дівчинка з плакатом.
Фото авторки.

Чоловік у машині долучився до акції.
Фото: Andreas Stroh.

■ ДОПОМОГА

Гарна «посилочка»

Черкащани передали Збройним силам України 7 авто, 19 квадрокоптерів, 28 FPV-дронів, 45 зарядних станцій

Людмила НІКІТЕНКО

Чергові запити бойових частин ЗСУ з найгарячіших напрямків фронту закрили на Черкащині. Про це «УМ» поінформували в Черкаській обласній військовій адміністрації.

За словами голови ОВА Ігоря Табурця, цього разу закрили запити від бойових частин, із якими постійно перебувають на зв'язку, відправивши їм чергове підсилення для їхньої стійкості.

«Зокрема, передали 19 квадрокоптерів, 5 РЕБів, 45 зарядних станцій і 5 рацій. Це придбали коштом обласного бюджету за профільною програмою», — розповідає пан Ігор. Також, додає він, до цього траншу допомоги долучився і бізнес Черкащини разом із «Фондом допомоги та надії».

«У підсумку для Сил оборони доплюсували ще 7 транспортних засобів, 28 FPV-дронів і 5 «мавіків», — говорить очільник Черкащини Ігор Табурець і дя-

Сім автомобілів від черкащан уже на фронті.
Фото надане Черкаською ОВА.

кує за позицію та підтримку приватним підприємствам «Надія», «Карбон Груп», «Канів-Граніт». До речі, сільські громади Шевченкового краю теж не стоять осторонь допомоги захисникам. Днями Червонослобідсь-

ка територіальна громада Черкаського району придбала власним коштом для ЗСУ два РЕРи за 4 мільйони гривень. Їх передали для підсилення 118-ї окремої бригади Сил територіальної оборони ЗСУ. ■

■ АТАКА

Серпневий «Армагеддон»

У понеділок окупанти випустили по українських регіонах понад сотню ракет різних типів і близько сотні БПЛА Shahed. Є загиблі й поранені

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Рашисти довго збиралися і таки влаштували в понеділок одну з наймасованіших повітряних атак одразу на 15 регіонів країни. Ракети і дрони летіли нескінченними хвилями, руйнуючи об'єкти інфраструктури та житлові будинки. За попередніми даними, загинули четверо людей і 19 отримали поранення. Серед постраждалих є діти.

Найбільше дісталось цього разу столиці та Київській області. Кацапи спробували влаштувати тут не лише повний блекаут, а й великий потоп на кшталт того, що трапився з їхньої подачі на Херсонщині. І хоча один з боеприпасів таки влучив у Київську ГЕС, прориву греблі не сталося. За даними директора Центру протидії дезінформації Андрія Коваленка, однією-двома ракетами дамбу зруйнувати неможливо, тому наслідки влучання не є критичними.

Загалом на Київщині постраждало два енергооб'єкти і 22 приватні будинки. Атаки дронів і ракет тривали багато 11 годин поспіль (тривога в області була 12 годин і 40 хвилин). Поранення отримали жінка і 5-місячна дитина.

Найстрашнішим ранковим повідомленням стала інформація про те, що рашистські шахеди влучили у два багатоквартирні будинки та об'єкт інфраструктури в Луцьку. Через що одна людина загинула, п'ятеро отримали поранення. Житловий сектор і велика кількість автівок постраждали також в Одесі. Поранень зазнали четверо містян, серед яких 10-річний хлопчик.

На Сумщині москалі атакували залізницю, пошкодивши контактну мережу та будівлі. Відновлювати рух поїздів довелося за допомогою резервних тепловозів. Пасажирів, які не встигли на потяги через тривалі повітряні тривоги, в Укрзалізниці пообіцяли «забрати з тими ж квитками на наступні рейси аналогічного напрямку протягом доби». Знеструмлені вокзали були оперативно переведені на генератори й наразі функціонують як пункти незламності.

Під час масової атаки на Україну один з об'єктів влетів і на територію Польщі. За даними генерала збройних сил сусідньої країни Мацея Кліша, його наявність зафіксували як мінімум три радіолокаційні станції. Об'єкт пролетів 25 кілометрів, а потім зник. Військовий запевнив, що був готовий його збити і повністю контролював ситуацію.

Спеціалісти Київського НДІ судових експертиз проаналізували тип ракет, які були задіяні для атаки 26 серпня і дійшли висновку, що в наш бік летіли «Калібри», Х-101, Х-69 та «Кинджали». Про це за підсумками огляду місць подій повідомив директор КНДІСЕ Олександр Рувін в коментарі УНН. Окрім того, встановлено використання росіянами модернізованих ракет Х-101 із двома бойовими частинами — касетною та осколково-фугасною. Маркування на цих ракетах свідчить про їх виробництво у II-III кварталах 2024 року.

Прокоментував рашистську атаку і Володимир Зеленський. «Путін собі не зраджує: це хвора істота — всім уже давно зрозуміло, — сказав він. — Але так само зрозуміло: він може робити тільки те, що світ йому дозволяє робити. Слабкість, недостатність рішень у відповідь живить терор. І кожен лідер, кожен наш партнер знає, які сильні рішення потрібні, щоб уся ця війна припинити, і припинити справедливо. Не може бути в Україні обмежень у далекобійності, коли в терористів немає таких обмежень». ■

■ А ТИМ ЧАСОМ...

Як і попереджали експерти, у вівторок рашисти знову влаштували потужний обстріл наших міст. Опівночі ворожа балістична ракета влучила в готель у Кривому Розі. Двоє людей, на жаль, загинули. Ще п'ятеро отримали травми різного ступеня тяжкості. Загалом обстріли почалися вночі. Спочатку рашисти запустили дрони, а потім ракети. Три гіперзвукові «Кинджали» були спрямовані в бік західних регіонів нашої країни. Повідомлення про вибухи надійшли з Хмельницької області. Запоріжжя та Запорізький район москалі атакували дронами. За даними голови ЗОВА Івана Федорова, один чоловік загинув, ще двоє людей отримали поранення.

Тетяна ПАРХОМЧУК

Доки ЗСУ боронять Україну на фронті, в тилу «потужні» схематозники при владі готові здерти з України останню нитку. Корупційні скандали, як гриби після дощу, лізуть з усіх сфер нашого життя. Таке враження, що працює своєрідна внутрішня ворожа ДРГ, яка руйнує Українську державу.

Кожен електоральний цикл схожий на кадровий землетрус, а нові можновладці в найгірших комуністичних традиціях вірять, що історія має початись саме з них. Тому і крадуть примітивно, несистемно, наче в останній день. Бо ніхто в цій державі не рахує навіть на кілька років наперед: ніч би протриматись та день простояти. А там хоч трава не росте...

Скандал довкола будівництва Національного військово-меморіального кладовища (НМВК), на жаль, черговий у низці подібних історій.

Переможа ліпили похапцем?

Потреба створення національного меморіального комплексу-кладовища для загиблих Героїв України апіорі навіть не має обговорюватись. З цієї метою за усталеною процедурою було оголошено тендер для будівництва першої черги. На початку серпня система Prozorro визначила переможця. Ним став консорціум «Білдінг ЮА» з Києва з пропозицією на суму 1,75 млрд грн, який створили наступного дня після оголошення торгів. Саме ця обставина й спричинила новий скандал, що був підігрітий публічними підозрами влади в корупції довкола визначення переможця тендера для відбудови зруйнованого російською армією найбільшого в Європі дитячого медичного закладу «Охматдит».

Отже, засновниками консорціуму «Білдінг ЮА» є три підприємства: «Євроелітбуд» (Одеса), «Акам» (Дніпро), ПАТ «Броварське шляхово-будівельне управління № 50» (Київська область).

«Сдиним учасником і переможцем тендера на будівництво першої черги Національного військового меморіального кладовища стала компанія, яка була готова виконати всі вимоги такого масштабу проекту, — наголосив заступник директора ДУ «НМВК» Ярослав Старуценко на пресконференції, коментуючи перемогу консорціуму «Білдінг ЮА» у конкурсі. — Тендер був відкритим і тривав досить довго. В результаті, на тендер подалася одна компанія, а точніше група компаній, увесь сукупний досвід яких може використовуватись у реалізації даного проекту. Вимогами, зокрема, були наявність асфальтових заводів, фінансова спроможність і проведення аналогічних будівельних робіт національного значення за попередні три роки. Також з огляду на те, що в нашому проекті використано багато природного каменю — граніту, однією з умов була наявність договору з кар'єром на безперервне постачання граніту. Після оголошення таких вимог було створено цей консорціум».

Представник «Білдінг ЮА» Олександр Ісаєв розповів, що одна з компаній консорціуму, «Євроелітбуд», має досвід будівництва національного масштабу.

«У нашій компанії був досвід аналогічних робіт на об'єкті Національний музей жертв Голодомору України. Я працював як керівник проекту в 2019—22 роках на цьому об'єкті. У компанії є досвід у будівництві й виготовленні конструкцій у таких масштабних проектах. І розуміючи, що одній компанії це буде зробити складно або неможливо, було вирішено звернутися до однодумців і взяти участь у цьому проекті», — сказав Ісаєв.

Замовник також пояснює, що це — поширена практика, про що йдеться у заяві на сайті державної установи «Національне меморіальне військово-кладовище».

І в Міністерстві ветеранів зазначили, що консорціум — це

тимчасове об'єднання компаній для реалізації конкретного проекту.

«Це є розповсюдженою практикою, яка не суперечить законодавству. І в цьому випадку бізнес об'єднався для участі в такому масштабному проекті, як створення Національного військового меморіального кладовища», — йдеться у заяві відомства.

В установі запевнили, що компанії, що увійшли до консорціуму, раніше вже мали досвід реалізації інших подібних проектів. Зокрема, Меморіального комплексу пам'яті жертв Голодоморів в Україні та ремонту дороги на Миколаївщині.

Отже, всі причетні пояснюють усе так, ніби читають з однієї методички.

Водночас Міністерство ветеранів звернулося до компанії з проханням надати пояснення щодо ймовірного російського громадянства в одного зі співвласників консорціуму, про що також повідомляли ЗМІ.

В установі наголосили, що договір із компанією ще не підписали. Укласти його планували 6 серпня.

Отже, з одного боку, ми бачимо, що Мінветеранів заступається і пояснює, чому фірму створили за день після оголошення тендера, а з іншого — ми простежуємо доволі підозрілі ланцюжки в цьому тендері. І головне, найганебніше, — йдеться про загиблих за Україну Героїв.

Суперечки протяжністю в три роки

Нагадаємо, з'ясування стосунків довкола будівництва Національного військово-меморіального кладовища тривають уже три роки.

А Верховна Рада лише 8 грудня 2023 року ухвалила закон щодо забезпечення створення та експлуатації Національного військово-меморіального кладовища.

Наша війна така складна, бо нам потрібно не лише звільнити окуповані території, а й реприватизувати державу.

Спочатку для кладовища не могли визначити локацію: пропонували Лісу гору, але потім цей варіант відкинули. Рідні захисників, зокрема загиблих захисників Маріуполя, просили побудувати кладовище в Києві.

Потім сім'ї погодилися на поховання в Биківні, що затвердила Рада, але й ця локація не підійшла. Це викликало обурення в родин, адже багато хто не міг поховати своїх загиблих.

Інститут нацпам'яті пропонував збудувати НМВК біля Південного цвинтаря на Київщині, неподалік Віти Поштової та Маршалівки.

У березні 2024 року уряд остаточно вирішив, що цвинтар побудують на Київщині, але мешканці села Маршалівка вийшли на протест і закликали обрати інше місце. Селяни заявляли, що будівництво меморіалу спри-

«СХЕМАТОЗ»

Приховані «генерали піщаних кар'єрів»

Меморіал для загиблих Героїв може виявити чергових інфікованих корупцією

Увічнити пам'ять загиблих захисників і захисниць України — священний обов'язок.

чинить масову вирубку дерев та зникнення води з криниць через імовірне глибоке зрушення ґрунтових шарів.

Пізніше патронатна служба «Азова» спростувала заяву, що через будівництво НМВК в навколишніх селах зникне вода, а заступник міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Олександр Краснолуцький пояснив, що проект НМВК не передбачає масового вирубування дерев.

Наприкінці червня проект НМВК пройшов державну експертизу. В Укрдержбудекспертизі підтвердили, що проект кладовища відповідає чинним будівельним нормам, а згодом уряд затвердив вигляд могил.

Політичні штрихи будівельного портрета

За даними низки ЗМІ відомо, що в тендері фігурує особа, котра пов'язана з радником офісу президента, — Георгій Беркадзе.

Тобто консорціум «Білдінг

Раніше було відомо, що Спеціалізована антикорупційна прокуратура спільно з Національною поліцією проводить обшуки в НАБУ.

Згодом у САП прокоментували інформацію про проведення обшуку в одного зі співробітників НАБУ — детектива одного з підрозділів. При цьому наголосувалось, що жодних обшуків або слідчих дій у приміщеннях НАБУ не проводилося, вони були винятково за місцем проживання чинного співробітника НАБУ.

Водночас Антикорупційний суд дозволив САП провести обшуки й у ексголови Броварської РДА Беркадзе в рамках справи про розголошення даних досудового розслідування детективом НАБУ.

Згодом і Національне антикорупційне бюро розпочало досудове розслідування щодо можливої витоку інформації.

Пісок — із пустого в порожні

Слід зазначити, що Беркадзе є певним чином комічним політичним персонажем. Після приходу Зе-влади його було призначено головою районної адміністрації у Броварах. Там він розгорнув велику антикорупційну діяльність, яка полягала в тому, що... незрозуміло куди пропадав пісок. Його видобували, але незрозуміло, хто це робив і куди цей пісок подівся.

І, звісно, Беркадзе як господар району про це «ні сном ні духом» не відав і, звичайно ж, не мав до цього жодного стосунку. Але його таки звільнили, однак за дуже цікавою підставою — за суміщення посад. І справді, що ж він робив безсонними ночами? Може, шив «на дому» чи виплював лобзиком? Але саме це зараз уже неважливо.

Після звільнення пан Беркадзе розгорнув активну публіч-

ну діяльність, розповідаючи з усіх прасок, який чудовий Володимир Зеленський та який прекрасний Андрій Єрмак. Однак це йому не допомогло отримати по гарячих слідах якусь іншу хлібну посаду. А нещодавно, виступаючи в телеєфірі, він сказав, що великі «будівельники» сучасності «вкрали» на дорогах 37 мільярдів гривень. Щоправда, одразу виправився, мовляв, язик заплутався, і уточнив, що вони цю суму «вклали в дороги». Обмовка вийшла за Фрейдом. Але ж ми пам'ятаємо з дитинства: перше слово дорожчє другого. Тому можна подякувати Георгію Беркадзе за те, що організував імовірну явку з повинною.

Словом, є біля влади люди, котрі готові виконати будь-яке її замовлення, аби їх допустили бодай до якогось корита.

Реприватизувати державу

Чималою мірою в подібних корупційних історіях проблема не лише у владі, а й у нас із вами. Мовчимо? Нехай, може, так і треба? Ні! Так не можна і не треба!

Тому наша війна така складна, бо нам потрібно не лише звільнити окуповані території, а й реприватизувати державу, яка має стати «спільною справою», а не інструментом збагачення носіїв владних повноважень та наближених до них бізнесменів. Якщо ми не хочемо, щоб результатом цієї страшної війни стали реалізація відомого гасла «Україну мають грабувати українці», а також дозвіл посполитим на викремлення іншої української ідентичності.

Бо будь-які перемоги на фронті, будь-яка технологічна революція в озброєннях, будь-яке героїство на передовій та волонтерство в тилу, будь-яка Курська офензива дають нам лише шанс на іншу Україну. На реприватизацію держави та створення справжньої Республіки — спільної справи мільйонів українців. Держави, яка служитиме нам, а не касті міністрів, губернаторів, генералів, прокурорів та інших «ефективних менеджерів». ■

КОЛІЗІЇ

Декомунізація через... деукраїнізацію?

Чому топонімічні зміни нерідко перетворюються на відверту війну з нашою історичною пам'яттю

Володимир СЕРГІЙЧУК, завідувач кафедри історії світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор

Наш геніальний гетьман Іван Мазепа досить мудро пояснив причину багатьох поразок українців: «Самі себе звозвали!».

Але хіба ми вже отямилися, завжди тверезо реагуємо на виклики часу? Скажімо, чи добре придивляємося до свого минулого і чи далекоглядно дивимося вперед, оцінюючи внесок усіх видатних вихідців з нашої землі, яким зможуть пишатися перед світом і нащадки?

На жаль, процеси декомунізації, які розгорнулися в Україні після Револуції гідності головним чином через перейменування населених пунктів, вулиць, установ і закладів, змушують визнати в багатьох випадках поспішність і непродуманість, що перетворюється на відверту війну з нашою історичною пам'яттю. Особливо при цьому дістається тим видатним українцям, яким довелося жити й творити у царській чи радянській Росії.

Ось рішення Чернігівської міської ради, яка 10 липня цього року перейменувала 35 вулиць та провулків в обласному центрі. Серед перших новацій впадає в око те, що відтепер у топоніміці цього славного міста зникне ім'я першого лауреата Нобелівської премії з України Іллі Мечникова. Чим він завинив перед чернігівцями — важко сказати: цей видатний зоолог і фізіолог, закінчивши Харківський університет за два роки замість встановлених тоді чотирьох, водночас уже під час навчання друкує дві наукові праці. Після стажування в Італії та Німеччині наш земляк блискуче захищає магістерську дисертацію у 1867 р. в Санкт-Петербурзі. Потім переїжджає до Одеси, де працює доцентом університету й розпочинає свої всесвітньо відомі дослідження з внутрішньоклітинного травлення, що завершилися створенням теорії фагоцитозу, яка принесла йому заслужену славу. В галузі філогенетики він розв'язав дві важливі наукові проблеми: висунав теорію походження багатоклітинних організмів і так звану ктенофорну теорію походження голкошкірих і хордових.

Це підняло нашого земляка Іллю Мечникова до найбільш видатних ембріологів у світовій науці, відтак його вважають одним із засновників порівняльної ембріології. Неоціненне наукове значення мають також його праці з мікробіології й імунітету. Саме за ці новаторські дослідження йому було присвоєно звання почесного члена Американської академії мистецтв і наук (1898), Паризької АН (1904). Але для чернігівців цього виявилось замало...

А от українець за походженням Костянтин Ушинський безпосередньо пов'язаний з чернігівською землею: він закінчив Новгород-Сіверську гімназію, в яку добрався за 5 кілометрів з приміського родинного хутора. Це він розробляв учення про мету виховання як підготовку до праці та життя, про формування національного обов'язку, завжди обстоював думку, що дитина для максимально повного розвитку індивідуальності повинна навчатися рідною мовою, особливо ж захищав права української мови.

На його думку, навчання дітей рідною мовою розвиває «природжену душевну здібність». Викладання рідної мови має важливе значення і в формуванні світогляду учнів, наголошував Костянтин Ушинський: «Рідне слово є саме тим духовним одягом, у який повинне одягатися всяке знання, щоб стати справжньою власністю людської свідомості».

«Вина» перед українством Костянтина Цюлковського, очевидно, полягає в тому, що його батька, уродженця Рівненщини, після закінчення лісотехнічного інституту в Санкт-

Петербурзі направили на роботу до російської Калуги, де й з'явився на світ майбутній видатний теоретик космонавтики. Тож його ім'я також зникне з карти Чернігова.

А щодо справді великого російського демократа Олександра Герцена, то тут уже нічого й сказати. Хоч мали б пам'ятати не тільки в Чернігові, а й українці всього світу, що саме ця людина фактично першою стала на захист прав нашої нації. Це йому належать знамениті слова — «російська демократія закінчується там, де починається українське питання».

Тобто, понад сто років тому Олександр Герцен мав мужність привселюдно заявити те, що на захист прав українців проголошував на київському Майдані взимку 2014 року американський сенатор Джон Маккейн. Ім'ям останнього цілком заслужено названо вулицю в Києві, а в Чернігові стирать з пам'яті того, кого ми мали б шанувати завжди.

Таким чином, складається враження, що ось така ситуація з перейменуваннями — просто мала обізнаність членів відповідних комісій і місцевих депутатів. Чи, як кажуть постійно за поребриком, «усе йде за планом, згідно з графіком»?..

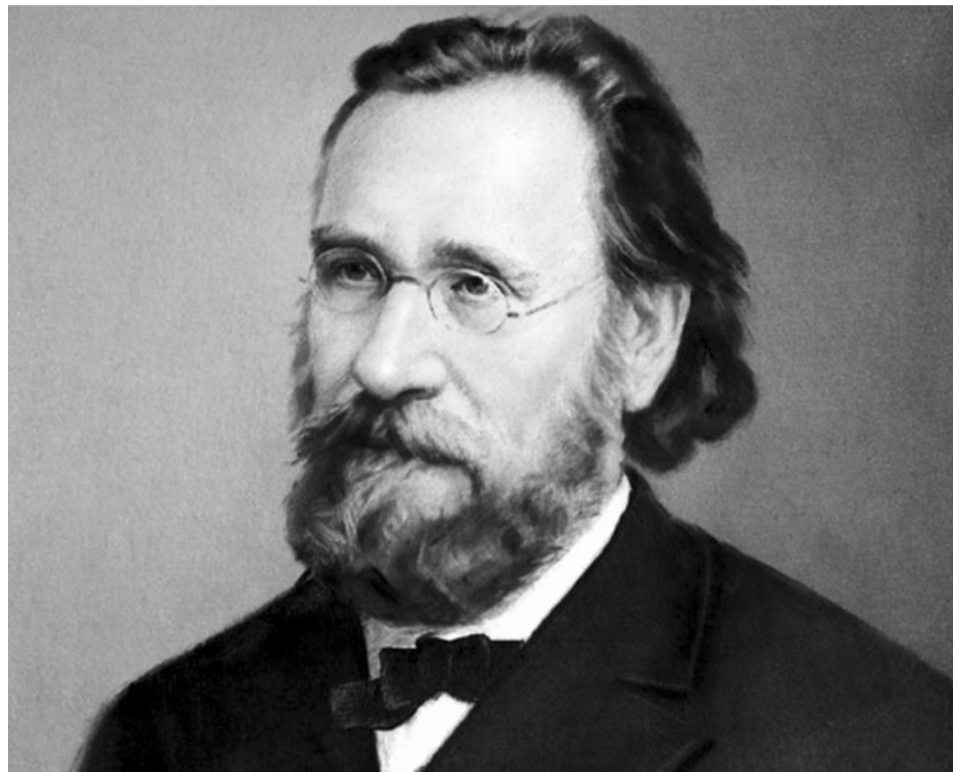
Але давайте повернемося до своїх співвітчизників, котрі змушені були працювати на теренах Росії. Скажімо, видатний український філософ Памфіл Юркевич, який народився на Полтавщині. Вже здобувши диплом магістра в Київській духовній академії 1852 року, він став найбільш кваліфікованим викладачем філософії в усій російській імперії, що стверджується спеціальною грамотою, якою його вшанував Священний Синод. Треба розуміти, що своїми ж першими філософськими трактатами «Ідея» і «Серце і його значення в духовному розвитку людини згідно зі Словом Божим» молодий український філософ завоював прихильність

Наше завдання — повернути ці та інші видатні постаті української землі до історичної пам'яті нашої нації.

не тільки київських студентів. Розвиваючи свій погляд на людину, свою нову систематичну антропологію, вироблену в душі конкретного християнського ідеалізму, він вніс свіжий струмінь у наукову думку тогочасного світу, посідаючи своє гідне місце серед його мислителів.

Особливо ж Памфіл Юркевич заявив про себе голосно, коли у відповідь на матеріалістичний твір Миколи Чернишевського «Антропологічні принципи в філософії» опублікував свою відповідь під назвою «З науки про дух людини», у якій він вказав на хиби російського автора. Тоді Памфілу Юркевичу довелося витримати своєрідний «хрестовий похід», на який він відповідає новими працями з київських пагорбів: «З приводу статей богословського змісту, поміщених у Філософським лексиконі», «Докази існування Бога» та «Мир з ближніми як передумова християнського співжиття».

Очевидно, ця полеміка і вирішила

Чим Ілля Мечников завинив перед чернігівцями — важко сказати.

майбутнє вже всім відомого українського філософа: з 1861 року Юркевича переводять на посаду професора філософії Московського університету, де він публікує ще один філософський твір, підготовлений у Києві: «Мова фізіологів і психологів». Невдовзі після переїзду до Москви Юркевич обійняв посаду декана історико-філософського факультету, відтак більше уваги почав приділяти педагогіці. Його перша, по суті, й остання філософська праця за межами України була озвучена лише через п'ять років під назвою «Розум згідно з наукою Платона і досвід згідно з наукою Канта».

Його учень Володимир Соловйов писав згодом про свого вчителя: «Індивідуальний характер Юркевича, без сумніву, формувалася на загальному тлі української природи. Йй відповідальність до задумливості, заглибленість у самого себе, чутливість більш інтенсивна, ніж екстенсивна, а також і впертість, і замкненість, що доходила до хитрості... До цих рис треба додати ще одну, також українську, рису — особливий рід зосередженого гумору, — він смішив мене, сам тільки злегка

посміхаючись».

А чи ж маємо ми право відмовитися ще від одного видатного філософа — Миколи Бердяєва, котрий народився в Києві? У 1898 році під час навчання в університеті Св. Володимира він був заарештований за пропаганду соціалістичних ідей і засланий у Вологодську губернію. Наш земляк розробляв ідею свободи творчості особистості, що лягла в основу антропології, соціальної філософії та етики. Критично ставився до капіталізму та християнства, визнавав навіть «правду комунізму», що полягала в усупільненні виробництва. Єдиною реальністю Бердяєв проголошував існування суб'єкта, основою творчості якого є «абсолютна свобода», змістом цієї творчості є містерія «народження Бога в людині та людини в Богові». Проголошував ідею нового середньовіччя як повернення до гармонії між Богом і людиною.

І ці названі мною видатні уродженці нашої землі, і ще багато інших, хто через різні обставини працював для

Росії, свою користь українству приносили: саме вони творили оту російську науку, техніку й культуру, якою вони тепер пишаються. Але ми маємо сказати світові: так то ж наші! Взяти ракетну техніку: Олександр Засядько, Микола Кибальчич, Юрій Кондратюк, Сергій Корольов, Валентин Глушко, Володимир Челомей, Михайло Янгель — вони тепер для світу «руські». Проте в їхніх жилах текла наша кров, і важливо, щоб про це знав увесь світ. В цьому полягає наше завдання.

А ми, на жаль, відстаємо в поширенні цих знань, чим негайно користуються наші сусіди, приписуючи собі й те, що не може не бути українським. Наприклад, у книзі «Ольшани — некрополь русской эмиграции», опублікованій видавництвом «Русская традиция» в Празі, поховання на цьому цвинтарі чеської столиці таких видатних українців, як поет Олександр Олесь, посол УНР у Чехословаччині Максим Славинський, голова Українського правничого товариства в Чехословаччині Сергій Шелухин, професор фінансового права Українського вільного університету Олексій Одарченко, директор Української гімназії в Празі Євген Іваненко — це «руській некрополь».

Є сумніви щодо віднесення в цій книзі до «русской эмиграции» й ще низки відомих діячів українського походження, які в умовах нашої бездержавності формально працювали на російську імперію. Але ж уродженець Києва генерал Микола Ходорович як командувач Київським військовим округом у квітні 1917 року прийняв парад українізованих військ гарнізону, причому тоді виголосив здравію за вільну Україну.

Така ж доля склалася і для інших уродженців України. Зокрема, для вихідця з села Плиски Чернігівської губернії Івана Петрункевича, депутата першої Державної Думи, організатора російської партії конституційних демократів; полтавця Володимира Тукалевського, засновника і першого директора Слов'янської бібліотеки в Празі; рівненця Володимира Рафальського, відомого дипломата-сходознавця...

Наше завдання — повернути ці та інші видатні постаті української землі до історичної пам'яті нашої нації. Інакше проголошена декомунізація обернеться для нас деукраїнізацією історичної пам'яті, що призведе до втрати національної свідомості й ідентичності. ■

Олександр СКРИПНИК,
дослідник історії спецслужб

У серпні 1992 року на урочистостях із відзначення першої річниці відновлення Незалежності України останній президент Української Народної Республіки в екзилі (1989—1992) Микола Плав'юк передав першому всенародно обраному президентові України Леоніду Кравчуку від Державного центру УНР в екзилі Грамоту про припинення його діяльності, президентську печатку, клейноди гетьмана Івана Мазепи і прапор. Тим самим підтвердив правонаступництво та спадкоємність українських державницьких традицій. А буквально кількома роками раніше на стіл першому секретарю ЦК компартії України Володимирі Щербицькому надходили доповідні про те, що цей лідер української еміграції є об'єктом оперативної розробки КГБ УРСР.

Об'єкт розробки КГБ «Бездольний»

Справу на М. Плав'юка завело ще тодішнє управління 2-н (боротьба з українським підпіллям) МГБ УРСР наприкінці грудня 1949 року. Їй дали назву «Бездольний». Щоправда, у постанові про заведення справи спершу фігурував Микола Павлюк, керівник організаційної референтури крайового проводу ОУН-мельниківців. У довідках, агентурних повідомленнях і протоколах допитів, які накопичувалися в справі у той період, ішлося про те, що цей М. Павлюк, приблизно 25 років, родом із села Русів у Східній Галичині (нині це Снятинський район Івано-Франківської області). У роки Другої світової війни нібито був керівником районного проводу ОУН у Снятині, активним членом «юнацтва» у Львові, у 1944 році виїхав до Німеччини, навчався і мешкав у Мюнхені.

Тим часом Микола Васильович Плав'юк, а насправді йшлося саме про нього, у 1949 році закінчив Мюнхенський університет Людвіга-Максиміліана й отримав кваліфікацію економіста. Наприкінці 1949 року переїхав до Канади, де невдовзі став активним членом української діаспори. Водночас ні про переїзд, ні про інші епізоди його життя й діяльності достовірних відомостей в МГБ на той час не мали. За документами він ще проходив як Павлюк. Від цього виникали різні проблеми з його ідентифікацією, перевітками за обліками та збиранням інформації на нього. І лише в липні 1952 року в МГБ УРСР з'ясували правильне прізвище об'єкта оперативної розробки і винесли постанову про те, щоб «вважати правильним прізвищем не Павлюк, а Плав'юк». Але в документах, які зазвичай тоді вели російською, і надалі писали прізвище з помилкою — Плавюк замість Плав'юк.

Переїзд об'єкта розробки до Канади став неабиякою проблемою для МГБ УРСР. Перші спроби дізнатися хоча б щось про його діяльність на новому місці не увінчалися успіхами. Відтак у лютому 1953 року винесли постанову, в якій зазначалося так: «Можливостей розробки Павлюка-Плавюка в Канаді 1-й відділ МГБ УРСР не має». Тож справу здали до архіву.

Через шість років, у вересні 1959-го, вже КГБ при радні міністрів УРСР отримав інформацію, що М. Плав'юк очолив Українське національне об'єднання (УНО) Канади. З'ясували, що ця

організація проводить культурно-просвітницьку діяльність, бореться з проявами радянськості серед українців за океаном та організовує антирадянські демонстрації. Відтак провадження справи на її очільника поновили. До неї також долучили матеріали, які всі ті роки збирало управління КГБ при РМ УРСР по Станіславській області (із 1962 року — Івано-Франківська область). А то були відомості про близьких родичів, які під контролем чекістів листувалися з М. Плав'юком та іншою роднею в Канаді.

«Схилити до повернення на батьківщину»

У КГБ з'ясували, що в Снятині мешкав батько М. Плав'юка Василь, який працював завідувачем загальним відділом Снятинського райвиконкому. Брат Ярослав був першим секретарем райкому комсомолу. А в Канаді мешкали мама Василья Плав'юка і дві рідні сестри. Усі листи, які відправлялися зі Снятина до Канади і які надходили звіди в УРСР, ще від початку 1950-х чекісти взяли на оперативний контроль.

Як свідчать архівні документи, Микола ні батькові, ні братові листів не писав. Боявся, щоб це не зашкодило їм у навчанні й роботі. Адже знав, що за такі контакти в ССРСР люди потрапляли на гачок КГБ і це нерідко негативно позначалося на кар'єрному зростанні. Але й без цього батько й брат стали об'єктами зацікавлення чекістів. З ними провели відповідні бесіди і домовилися про те, що надалі все їхнє спілкування з М. Плав'юком відбуватиметься за погодженням з КГБ.

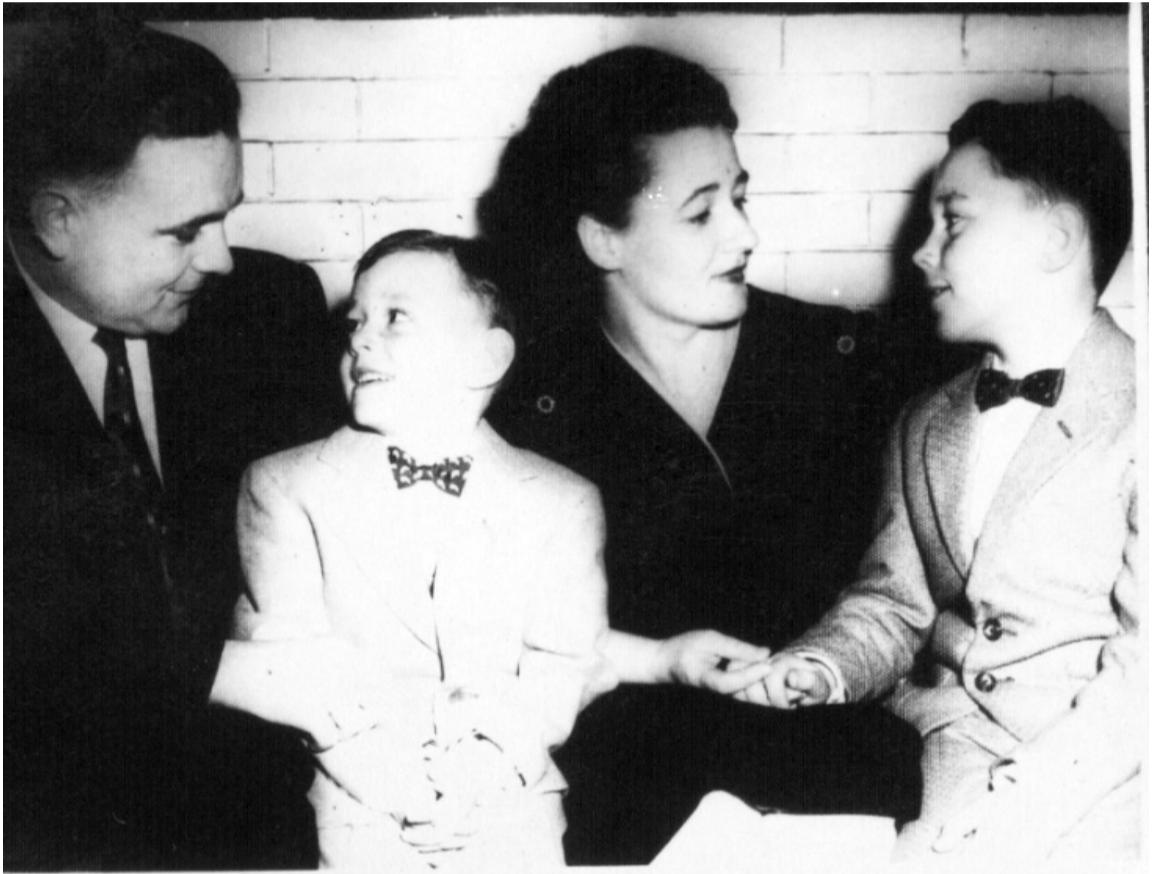
Для батька ті надокучливі візити були певним чином обтяжливими. Він переживав за сина і не хотів, щоб той через це мав проблеми. В оперативних довідках, складених за підсумками бесід, ішлося про те, що він з обережністю ставиться до написання листів синові. «Відчувається його побоювання, — зазначалося, — щоб своїми листами він не спричинив непотрібних підозр». Проти його можливого повернення на Батьківщину не заперечував, однак «був проти того, щоб відкрито писати синові такі пропозиції або офіційно звертатися до нього через пресу». Але в КГБ на це не зважали. Використання з оперативною метою батьків проти дітей і дітей проти батьків, навіть якщо це могло зашкодити родинним стосункам чи призвести до ворожнечі в сім'ях, нерідко було звичною практикою.

Ярослав під час подібних

ПОСТАТЬ

Останній УНР в екзилі

Микола Плав'юк у «братерських» обіймах... КГБ

У колі родини.

бесід заявив чекістам, що «якби йому вдалося зустрітися з братом, він зумів би переконати його у хибних поглядах на життя, вплинув би на нього з кращого боку і спробував би схилити до повернення на Батьківщину». На цьому й вирішили зіграти.

Невдовзі Ярослава включили до складу туристичної групи передової радянської молоді для поїздки в Канаду. Планом заходів передбачалося, що він по прибуттю за океан напише листа братові й домовиться про зустріч. Під час зустрічі він мав зіграти на патріотичних почуттях Миколи, його любові до України і запропонувати, щоб той «допомагав батьківщині шляхом періодичного надання інформації про діяльність і задуми емігрантських націоналістичних організацій». У залежності від реакції на таку пропозицію мав пояснити, що він говорить не лише як родич, а діє на прохання радянських репатріаційних органів. Мовляв, у разі його згоди на повернення до ССРСР йому буде надано допомогу у влаштуванні на роботу й отриманні житла. Позитивне сприйняття М. Плав'юком таких пропозицій розглядалося КГБ як перший крок до схвалення того до співпраці й подальшого вербування.

Але ті плани, завдання й інструктажі так і залишилися лише на папері. З різних причин туристичну поїзд-

ку чекісти так і не змогли тоді організувати. Невдовзі до цього питання повернулися. У 1958 році було намічено поїздку до Канади фахівців-енергетиків за профспілковою лінією. До складу цієї групи включили Ярослава. Щоб ні в кого не виникло зайвих підозр, йому придумали легенду про переведення з комсомольської роботи в управління машинобудування й енергетики Станіславського раднаргоспу.

Після прибуття делегації енергетиків з УРСР до Канади Ярослав, як і рекомендували йому в КГБ, надіслав листа рідній тітці з проханням, щоб та посприяла зустрітися з братом. Невдовзі така зустріч відбулася. Як свідчать архівні документи, Микола Плав'юк до приїзду Ярослава поставився доволі обережно. На зустріч прийшов з групою однопартійців. З їхнього боку відчувалася якась настороженість.

Коли залишилися в готельному номері наодинці, Микола пояснив це тим, що він і його колеги підозрюють, що за цим приїздом можуть стояти органи КГБ. Ярослав, звісно, все заперечував. Водночас після повернення з-за кордону зізнався, що це змусило його змінити план розмови і відмовитися від озвучення тих пропозицій братові, про які його просили чекісти.

Він розпитував про те, як брат опинився за кордоном,

про його навчання, роботу, сім'ю. Натомість розповів про себе, про батька, про «заможне і щасливе життя в УРСР». На недовірливі зауваження й заперечення брата Микола пропонував приїхати й самому в цьому переконатися. «Плав'юк заявив, — йдеться у звіті, — що він поїхав би, але впевнений, що Україну бачив би лише через ґрати».

Щоб розрядити дискусію, яка набула гарячого політичного відтінку, Микола Плав'юк запропонував поїхати до нього додому в містечко Гамільтон, що за 70 кілометрів від Торонто. Так і зробили. Там він познайомив брата зі своїми дітьми, разом сфотографувалися, пообідали і повернулися назад. Більше не зустрічалися. Домовилися, що надалі листуватимуться активніше.

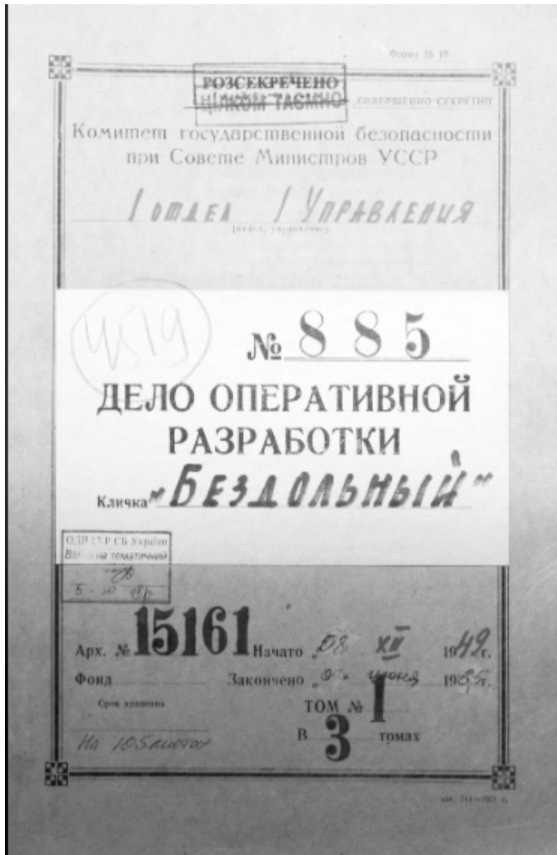
У КГБ УРСР результатами цієї поїздки були не надто задоволені. Згідно з висновками, М. Плав'юк залишався на чітких націоналістичних позиціях і не відкидав планів боротьби за відновлення самостійної України. Тож у подальшій оперативній розробці необхідно було вживати стосовно нього інших, рішучіших заходів.

«Скомпрометувати в очах рядових членів організації»

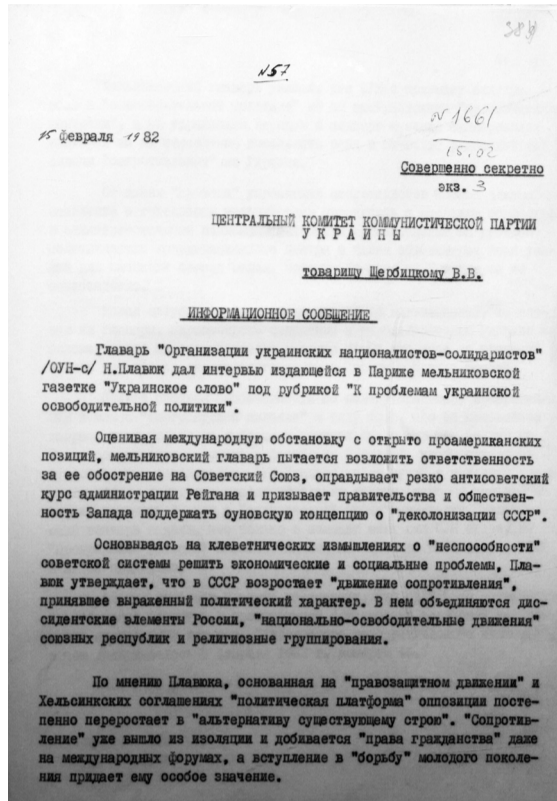
На той період КГБ при РМ УРСР отримав на М. Плав'юка нову інформацію,

ПОСТАТЬ

президент

Справа «Бездольного».

Доповідна першому секретарю ЦК компартії України про те, що лідер УНР в екзилі Микола Плав'юк є об'єктом оперативної розробки КГБ УРСР.

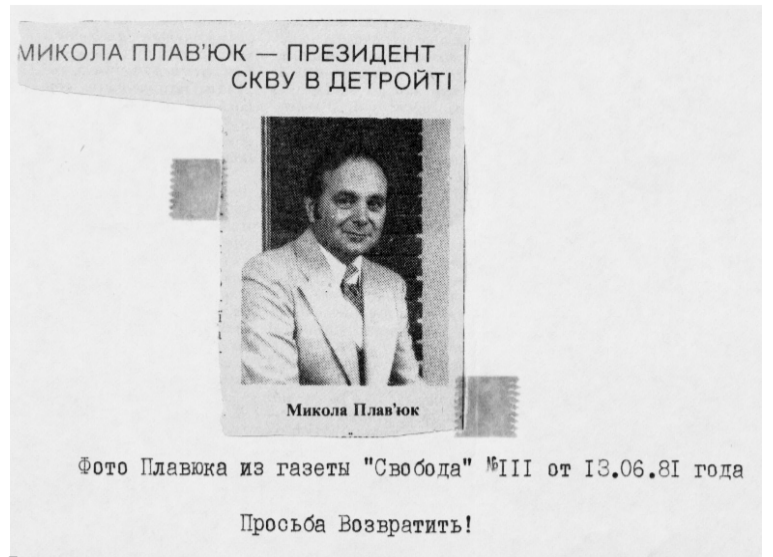
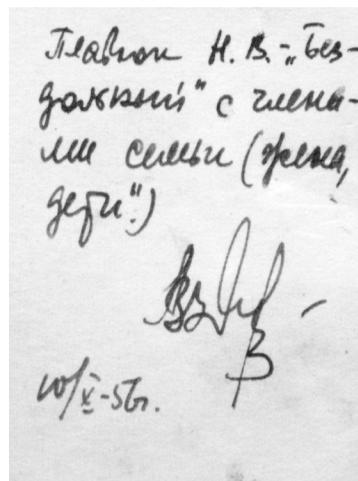

Фото Плав'юка из газеты "Свобода" №111 от 13.06.81 года

Просьба Возвратить!

Радянські спецслужби долучали до справи навіть газетні вирізки.

Підпис під фото сім'ї Плав'юка.

багаторічну активну й послідовну позицію в боротьбі за українську справу. В період із 1979-го по 2010 рік його переобирали на цю посаду ще 10 разів. У 1989 році, на Х сесії Української національної ради, що пройшла в місті Баунд-Брук (штат Нью-Джерсі, США), він був обраний віцепрезидентом УНР в екзилі, а згодом, після смерті Миколи Лівичко-го, — президентом УНР в екзилі (1989—1992).

Після проголошення 24 серпня 1991 року Незалежності України Микола Плав'юк узяв активну участь в розбудові її державності. У січні 1992 року він уперше після 48-річної перерви ступив на українську землю, уже без побоювання, як раніше, що йому доведеться дивитися на життя в Україні лише через ґрати. Він став засновником і головою Фондації імені Олега Ольжича, президентом видавництва імені Олени Теліги, видавав тижневик «Українське слово», багато зусиль докладав до створення в Києві Музею Української революції 1917—1921 років. У травні 1993 року отримав українське громадянство. За заслуги перед Батьківщиною був удостоєний ордена князя Ярослава Мудрого I і II ступенів та ордена «За заслуги» III ступеня.

Пішов із життя 10 березня 2012 року. Похований у місті Оквілл (канадська провінція Онтаріо) на українському цвинтарі Святого Володимира.

(Публікується зі скороченням. З повним текстом статті та архівними документами до неї можна ознайомитися на сайті Служби зовнішньої розвідки України — www.szru.gov.ua).

зокрема про те, що він неабияк зближився з очільником Проводу українських націоналістів (ПУН) Андрієм Мельником. У 1964 році став членом Проводу. Невдовзі увійшов до складу підготовчої комісії з проведення Світового конгресу вільних українців (СКВУ, сучасна назва — Світовий конгрес українців, СКУ). І це підштовхнуло органи КГБ до здійснення нових агентурно-оперативних заходів стосовно нього.

В одному з документів, датованих лютим 1965 року, зазначається: «Бездольний» — член центрального проводу ОУН-м, керівник УНО в Канаді, вивчався в плані вербування, однак наявні матеріали на «Б» свідчать про те, що він є переконаним націоналістом, злісним ворогом СССР. Стосовно «Бездольного» вести роботу зі збирання на нього матеріалів і відшукування шляхів для його компрометування за кордоном». У КГБ задумали від імені емігрантів, які не поділяють поглядів М. Плав'юка, спробувати скомпрометувати позиції мельниківців і бандерівців у питаннях скликання СКВУ.

На виконання цього завдання підготували листівку, в якій у карикатурному вигляді зобразили з одного боку Миколу Плав'юка, а з іншого — Лева Добрянського, президента Українського конгресового комітету Америки і, як зазначається, «представника націоналістичних організацій пробандерівської орієнтації». У тексті навмисно зробили натяк на те, що М. Плав'юк нібито є секретним співробітником радянських спецслужб і діє за їхньою вказівкою задля розвалу закордонних українських організацій, по-

ри те, що це не відповідало дійсності.

Таку листівку з Москви надіслали до резидентури КГБ у США з тим, щоб через оперативні джерела опублікувати її в місцевих газетах. Але бажаного ефекту цих не досягли. Про це свідчить низка статей, долучених до справи. У них йшлося про те, що поява такої листівки розглядається як один зі способів зірвати проведення СКВУ і підірвати довіру до його організатора. Тобто представники діаспори резонно побачили в цій акції руку КГБ.

Але чекісти на це не зважали і вдавалися до інших оперативних заходів, щоб скомпрометувати М. Плав'юка в очах рядових членів організації. Так, в одному з документів зазначається, що «УКГБ Івано-Франківської області вийшло перед КГБ УРСР з пропозицією про здійснення компрометації «Бездольного» як агента органів держбезпеки шляхом направлення на його адресу листів із таємнописом». Тобто передбачали, що такий лист може бути перехоплений канадською контррозвідкою і це стане підставою для порушення проти нього якогось провадження й надання цій події гласності.

Планом заходів також передбачалося направлення на адресу М. Плав'юка листа, в якому містилися б фрази, підозрілі на нібито поновлення з ним конспіративного зв'язку з радянськими спецслужбами. У подальшому зміст такого листа планували довести до відома представників бандерівської течії ОУН за кордоном, щоб ті зі свого боку розгорнули пропагандистську кампанію зі звинуваченнями проти нього.

Тобто проти М. Плав'юка, як, зрештою, і проти низки інших лідерів українського національно-визвольного руху, був застосований такий гострий оперативний захід, як звинувачення у співпраці з органами КГБ, що було очевидною дезінформацією, розрахованою на відповідну реакцію і однодумців, і політичних опонентів.

Але, попри ці та інші негативні випадки, ніщо не завадило провести у 1967 році перший Світовий конгрес вільних українців у Нью-Йорку, для підготовки якого Плав'юк разом з іншими діячами докладав чимало зусиль. У 1973 році, на другому конгресі, М. Плав'юка обрали його першим віцепрезидентом. У 1978 році він став президентом СКВУ.

Тим часом у КГБ продовжували планувати заходи з його компрометації. Зокрема, вирішили підготувати брошуру, в якій життя і діяльність М. Плав'юка мали зобразити в негативному світлі. У 1973 році така брошура під назвою «Під чужими порогами» вийшла під егідою товариства «Україна». Як свідчать архівні документи, всі матеріали до неї готували в кабінетах КГБ, а в подальшому редагували, включали до плану видавництва і здійснювали кураторство в поширенні за кордоном. Так само невдовзі, у 1979 році, напередодні з'їзду ОУН, де його мали обирати головою Проводу, КГБ підготував чергову листівку. У ній йшлося про нібито його «бездарну діяльність в ПУН і розвал ним роботи СКВУ». Тобто знову здійснювали компрометацію.

«Перспектив подальшої розробки немає»

У червні 1987 року, звживши всі наявні оператив-

ні можливості, в КГБ УРСР підготували довідку, в якій зазначали, що за період розробки «Бездольного» з 1949 року здійснювалися заходи і вербувального характеру, і стосовно його компрометації. Але «вербувальні підходи результатів не дали. Місце проживання «Бездольного» невідоме... Реальних підходів до нього і перспектив подальшої розробки немає і створити їх на даному етапі неможливо».

Відповідно, в постанові про здачу справи в архів відрпортували, що здійснені заходи «дали змогу скомпрометувати «Бездольного» в очах рядової еміграції як неспроможного лідера й агента органів КГБ, унаслідок чого активна антирадянська діяльність іноземця не фіксується, він втрачає авторитет лідера і зійшов з політичної арени...».

Натомість «сходження з політичної арени», за трактуванням КГБ, тривало. Але за висхідною. Як свідчать відкриті джерела, в 1979 році М. Плав'юка обрали головою ОУН, оцінивши його організаторські здібності й

ОГОЛОШЕННЯ

ТОВ «ТЕРРА ПРОЕКТ» 04.09.2024 о 10.30 встановлюватиме межі земельної ділянки на вул. Дегтярівській, 25-А в Шевченківському районі м. Києва (кад. ном. 8000000000:88:061:0205). Просимо представників суміжників: ПАТ «ТРАНСПОРТНИК», ТОВ «ТАУН ЛЕНД КОМПАНІ» (кад. ном. 8000000000:88:061:0038), ТОВ «ТАУН ЛЕНД КОМПАНІ» (кад. ном. 8000000000:88:061:0001) бути присутніми для погодження меж земельної ділянки згідно ст. 198 Земельного кодексу України. В разі неявки межі вважаються погодженими.

***

Втрачений військовий квиток серія АВ 737730, видане 22.12.2021 р. Житомирської ОМТЦК тп СП Житомирської області на ім'я Котвицького Олександра Миколайовича, вважати недійсним.

***

Втрачений військовий квиток серія АВ 737440, видане 28.06.2021 р. Коростишівський ОМВК Житомирської області на ім'я Колісняка Валерія Романовича, вважати недійсним.

МЕТОДИКА

Метод важливіший відкриття.
Дідро

Олександр САКВА

В Древній Спарті дітей з церебральним паралічем кидали в провалля. За 25 століть свідомість Людства зросла, однак суспільна інклюзія уражених ДЦП не означає практичного поліпшення їхнього стану. Милосердя без дієвої медицини лишається побажанням. З дитячим церебральним паралічем сталося не так. А все тому, що волею небес в цей світ прийшов Володимир Ілліч КОЗЯВКІН.

Заради посмішки оздоровленої дитини.

Академік Володимир Козявкін.

Віце-президент компанії Ольга Козявкіна.

Геній Методу й місця

Видатного лікаря-терапевта, автора методики інтенсивної нейрофізіологічної реабілітації хворих на ДЦП, професора, академіка НАМН, Героя України Володимира Козявкіна не стало 16 грудня 2022 року. В червні поточного в Трускавці, в заснованій ним Міжнародній клініці відбулася науково-практична конференція пам'яті Володимира Ілліча. Й всі виступи на ній, і всі події — до найдрібніших, виявляючи ту чи іншу грань його обдарування, створивши в підсумку змістовного, хвилюючого й корисного для справи заходу образ Лікаря й Людини з великої літери, що дав шанс на одужання тисячам страждених.

Показова деталь. Численні учасники й гості форуму — особливо кияни, в один голос зізнавались: за дві доби, а отже й ночі перебування в Клініці, вони, нарешті, виспались. Так несподівано була підтверджена не остання з рис хисту професора Козявкіна — вміння знаходити локації для своїх медичних центрів з додатковими біосферно-відновними факторами. Адже місце для Клініки в бальнеологічно-курортному Трускавці — як і в щільно забудованому Львові, чи в зоні родовищ термальних вод Арабатської стрілки на Херсонщині, Володимир Ілліч обирав особисто. Діав не те, щоб інтуїтивно — радше, підходив комплексно.

Тим часом форум виявився рідкісно представницьким. Варто сказати, що відкривав конференцію президент Національної академії медичних наук України, академік В. Цимбалюк, чие слово було синтезом людської щирості й співмірного пошанування друга й колеги, що так передчасно пішов у засвіти. Вчений-нейрохірург почав із зізнання: «Я не міг сьогодні не бути тут, хоч в Києві справ в Академії зараз сила-силенна. І це навіть не земляцтво, хоч ми обидва з Рів-

ненщини. Вся справа в тому, що коли взяти постать Володимира Ілліча в повному обсязі, то слід розуміти: він — творець методу лікування, що не лише не губиться в ряду тих, що тримають медицину, а визначає напрям, який з роками розвине свій абсолютний потенціал і поширенисть. Та й на світових теренах він входить в четвірку найкращих. І вже як це буває в геті виключних випадках, до об'єктивної частини його методу в особі Козявкіна додалась, а точніше — передувала відкриттю, магія рук великого реабілітолога, один доторк пальців якого до пацієнтів призводив до змін на краще в їхньому стані на межі Дива. Йому було дано мануально відчувати блоки, що обривали нейрозв'язки з фізичною моторикою людського тіла — й знімали їхній жорстокий вплив. Недарма дітей до нього з усього світу возили літаками — хтось мені може назвати ще один подібний прецедент?

Володимир Ілліч був цілителем, якого не в змозі породити чи виховати жодна з сучасних йому медичних шкіл, бо таку школу він створив власноруч, адже сам був академією відновної терапії. Його відкликав до Себе Той, хто й заронив цю іскру, натомість спадок професора Козявкіна — дієвий і ефективний, лишився Людству і його учням та послідовникам. Можливо, наступники й позбавлені його Дару, та натхненний ним Метод працює, а отже справа його життя стримить в лінку нескінченності.

Козявкін був потужною особистістю, його віра і воля долали бар'єри, неприступні іншим. Бо вже створення Львівського центру «Еліта» й Клініки в Трускавці (що, крім іншого, здобулась на Державну премію в галузі архітектури!), стверджує непересічність його натури, адже кількість перепон від мертвотної, чиновної маси в таких починаннях не підлягає обліку. Козявкін зборов

усе! Його приклад — закличний, бо вчить нас не впадати в зневіру, якою б безнадійною не виглядала ситуація. Вдалося йому — здолаємо й ми: лише сильним дано бути рушійми прогресу! А Володимир Ілліч здобувся найвищого рівня, досяжного людині — змінив світ на краще в царині, де й крихітне відновлення норми в суцільній патології вимагає безмежних зусиль.

Останнє знаю не з переказів, бо власноруч провів до чотирьох сотень хірургічних операцій пацієнтам з ДЦП. Є змішана форма цієї перинатальної аномалії — так звана регідоспастичність, для усунення якої я розробив ряд хірургічних втручань, що суттєво зменшували подібне явище. Ці операції спрямовані на головний і спинний мозок, на корінці, нерви — до сухожил'я і м'язів включно. В медичному сенсі ці хірургічні заходи були іншим флангом єдиного фронту боротьби з ДЦП стосовно завдань, які вирішував професор Козявкін. Причому певна частка втручань здійснювалась шляхом пересадки стовбурових клітин, що давало позитивний результат.

Метод Володимира Ілліча універсальний, цілковито придатний для лікування бійців, що отримали бойові черепно-мозкові травми й спинномозкові ураження, адже механізм їхнього впливу на організм ідентичний ДЦП. І щиро кажучи, сьогодні нам Володимира Ілліча Козявкіна не вистачає критично, бо він був здатен налаштувати систему реабілітації в країні в самому широкому сенсі — і особливо в контексті гострих завдань мінімізації медичних наслідків злочинної війни з боку кремлівської, оскраженілої погані. Україні зараз потрібні перемоги на всіх теренах, і Володимир Ілліч, певен, в царині відновлення дієздатності наших воєнків забезпечив би нам безумовну перемогу».

ДИВО

Код доступу

Тож після такого потужного слова президента НАМН прояснимо дещо для читачів. Спасника, в перекладі з грецького, — «витагування». В медицині це — грізна властивість скелетної м'язової тканини єднати параліч і гіпертонус м'язів. Як результат, тіло немов вбирається в жорсткий м'язовий корсет, твердий як гіпс. Завдання полягає в тому, щоб розблокувати затиснений ним хребет. Але про це медики дізнались відносно недавно. Це відкриття одноосібно належить Володимирі Іллічу Козявкіну.

З моменту, коли понад 34 роки тому Володимиром Козявкіним був створений Львівський реабілітаційний центр «Еліта», а згодом й Міжнародна Клініка в Трускавці, успішно проліковано понад 90 тисяч дітей з 68 країн. Ефект: 75% колись знерухомлених, «безнадійних» малюків тримають голову, більше половини здатні сидіти, п'ята частина юних пацієнтів після реабілітації зробили тут свої перші кроки, і майже всі відкрили затиснуту в спазмі долоню. А треба знати: навіть повзати для цих дітей до початку реабілітації було мрією.

В електронній базі хворих на ДЦП, що пройшли курс лікування у Львові й Трускавці — медичні карти десятків тисяч пацієнтів. Це джерело життєвих історій, що, переважно, мають щасливий фінал. Ось хоча б одна з характерних.

Дівчинка народилася передчасно, важила менше кілограма, була незрячою, глухою, з яскраво вираженою м'язовою гіпотонією. Та мати знедоленої не здалася, почавши боротьбу за дитину. Дізналася про існування клініки професора В. Козявкіна ... Цього літа вона приїздила з донькою вже на 7-й курс реабілітації. Дівча ходить (!), тримаючи маму за руку, ніби звичайна дитина. У неї є слуховий апарат і вона чує, а зір відновився в межах, достатніх для життя в окулярах. При цьому інтелектуально вона збережена повністю. Скажіть, цьому є ціна?

ДЦП — не генетична й не інфекційна хвороба. Та вона багатосистемна, її механізми і прояви складні й різноманітні, тяжкість перебігу й тотальність інвалідації внаслідок недуги безприкладні; діти, уражені ДЦП, вимагають великих психологічних затрат і фізичних зусиль.

Однак досвід раннього застосування методики лікування В. Козявкіна показав, що вона припиняє формування важкої моторної інвалідності; частково, а то й повністю компенсує неврологічну симптоматику, помітно стимулює психологічний і мовний розвиток хворої дитини.

Аудит — слівце з бухгалтерського лексикону. Та свого часу з ініціативи Клініки ретельною аналізу була піддана документація групи її пацієнтів з 12256 осіб, що протягом 12 років проходили лікування за Методом Козявкіна. В фокус-групі різноманітними формами ДЦП були вражені 89% від загального числа хворих, 6% перебували в клініці з приводу вертеброгенної патології, 3% — внаслідок органічних уражень нервової системи (інсульту, травми), 2% становили інші профільні захворювання. І ось результати, отримані лікарями з Мюнхена в результаті дослідження. Явне зниження спастичності м'язів зафіксовано у 93% випадків, підвищення об'єму пасивних рухів відмічалось у 92% випадків, а підвищення об'єму активних рухів у 84%! Безпрецедентні поліпшення були виявлені у дітей, що раніше не ходили, в тих, хто не міг стояти і навіть сидіти, як і в тих, хто зовсім не тримав голови.

Німецькі медики були вражені — власноруч отриманий результат переконув беззастережно. Дитина не ходила — і ось пішла! Чи варто нагадувати, що для тих, хто був знерухомлений і розірвав ці пута, звільнення сприймається як сон. І це явне поліпшення в стані хворого оскаржити неможливо. Воно й стає опертям для подальшого зцілення.

«Як виникла думка про будівництво клініки, що стала чинником нової медичної ідеології?» — запитав я колись у Володимира Ілліча, і отримував у відповідь відточену формулу. «Без структури не буває діючої функції. Наша клініка — за допомогою її інтересів і архітектурних форм, щодня відтворює результат. Зрозуміло, в структуру входить лікарський персонал, що майстерно володіє Методом. В медицині потрібен лікувальний клас «роллс-ройса», а без вірно задуманої і втіленої структури ви неминуче отримаєте «автівку» епохи теплових двигунів».

Споруда Клініки — схожа на палац. Тут не просто світло,

Міжнародна реабілітаційна клініка в Трускавці.

у спадок

Шановні гості та організатори конференції в Трускавці.

повітряно й просторо, тут все підпорядковано ідеї лікування. І навіть плафони й барвисті вітражі виконані в стилі Тіффані з кольорового скла, щоб дитина тягнулася до них, мимоволі піднімаючи голову вгору. (Ідея «палацу відродження», його концепція екологічної чистоти й арттерапії належить Наталії й Ользі Козьявкіним — донькам професора). Система корекції включає вивірений пакет з 4-5 процедур на день. В них — осердя Методу. Діти тут стоять навпочіпки на спеціальних віброплатформах, тренують м'язи рук на комп'ютерних тренажерах, розвивають рухові здібності на маніпуляторах, позаяють, грають; їх масажують, прогривають воском, впливають на біоактивні точки струмами низької напруги, розробляють суглоби, лікують синім і червоним світлом, проводять процедури, що мають спрямовану дію на хворих. І так — день у день. Етап стабілізації отриманого ефекту здійснюється амбулаторно чи в домашніх умовах. Програма змінює функціональний стан дитини, створює нову модель руху для кожної з них, підвищує компенсаторну активність їхнього організму, життєвий тонус і настрої, адаптує дітей соціально.

Професор Козьявкін був людиною стриманих й точних суджень. Й про своє відкриття він говорив просто, конкретно й присутньо. «Працюючи в психіатричній лікарні в Бресті чи на станції «швидкої допомоги» в

Дубно я спостерігав сотні дорослих хворих з радикулітами і невритами. При цьому часто фіксував, що біль в пацієнтів незмінно супроводжується напругою м'язів. І якщо я бачив, що заблоковані сегменти поперекового відділу в процесі моєї корекції набувають рухливості, то як же я міг не звернути увагу на цей зв'язок?

Адже в чому полягала трудність прояснення суті явища на цій межі? В світі тоді вважалося, що вирішувати проблему ДЦП можна лише з боку головного мозку. Та й нас так вчили. Не виключаю, що в майбутньому порятунком прийде і звідти, але досі наука в цьому сенсі нічого проривного запропонувати не змогла. Наш Метод, наполягаю, не панацея, та ми в боротьбі з ДЦП просунулися далі інших, хоча я не поспішаю оголошувати про триумф над недугою — вона надто складна і не має наміру здавати свої позиції. Однак я давно дійшов висновку, що слід шукати методику, яка в корені має іншу точку зору на вирішення проблеми, адже навіть близько з ДЦП мають різні органічні зміни з боку головного мозку, при тому, що зовні ці діти покручені схоже, немов скопійовані. Тим часом, розробляючи пакети засобів допомоги хворим на ДЦП, про хребет забули геть чисто! А був в цій темі один впертий факт. Я встановив: якщо у дитини з ДЦП хоч на якийсь час зняти зі спазмовано затисненої ніжки її заціпеніння, то крово-

постачання і трофіка (живлення м'язів) поліпшуються різко і миминуче. Нехай на годину, на дві, але вплив цього розслаблення завжди є благодійним.

Попутно я виявив, що якщо впливати на спастичну фармакологічно — медпрепаратами, блокуючи нерв, то м'яз теж вивільняється, та одночасно помітно гальмується його трофічна функція. Тобто, спастика на час блокади усувається, проте живлення м'язів слабне. Так поступово рухаючись, я і створив нову методику. Сьогодні для нас є тільки один шлях активізації компенсаторних можливостей організму — він і втілений в нашому Методі. Адже біомеханічна корекція працює без обмежень — розблокований м'яз дитини податливий в руках лікаря, мов пластилін».

Тому, повертаючись після курсу лікування в Клініці професора В.Козьявкіна, ви не будете вести з собою купу рецептів на медпрепарати для їх закупівлі в аптеках: жодні фармзасоби в його методиці не застосовуються взагалі! Чистоту своїх принципів тут пильнують ретельно і послідовно.

А ось тепер час зясувати пріоритети. Памятаєте згадку про четвірку найдієвіших методів лікування ДЦП за оцінкою професора Ф. Нітарда, про яку казав академік В. Цимбалюк? Що ж в цьому ряду являють собою три інші? Метод чеського невролога Вацлава Войти переважно стосується немовлят і є терапією, що

активує рефлекси повзання і повороту. Метод Карла і Берти Бобатів заснований на елементах лікувальної фізкультури при знаходженні хворого в статичних положеннях. А угорський педагог і лікар Андраш Петьо покладався на так звану кондуктивну педагогіку. Він вважав, що рухові дисфункції — наслідок порушення пізнавальних здібностей дитини, і його потрібно соціалізувати, навчати, формуючи руховий стереотип.

Названі Ф. Нітардом й занесені в німецьку енциклопедію з дитячої ортопедії методики (поряд з Методом Козьявкіна) взяті тут за ключовою ознакою, та всі вони, вочевидь, мають явні обмеження. Тож можна впевнено говорити про перевагу методу українського лікаря як найбільш ємного й згармонізованого, адже він апелює до сутнісних зв'язків хребта, спинного мозку і психомоторної функції людини, що дозволяє максимально активувати компенсаторні можливості дитини. Це розрізнення тим актуальніше, що в світі дотепер не встановлений єдиний стандарт лікування хворих на ДЦП, хоча вже ясно: корекція біомеханіки за допомогою мануальної терапії має характер тотального оновлення пацієнта. Ця унікальна авторська методика гідна найширшого розголосу, і держава Україна повинна сприяти її резонуванню настільки, щоб вона відповідала тим могутнім лікувальним потенціям, які всякчас і доказово підтверджує. Адже п'ятого методу лікування ДЦП на планеті взагалі не існує! Тож не бачу сенсу приховувати очевидне: професор Козьявкін в своїй справі був найкращим в світі. І був таким з 1986 року, коли створив свій Метод, повіривши, що ДЦП не вирок, і життя хворого з цією страшною недугою можна істотно поліпшити. Кажу тут про віру не в релігійному, а чисто фаховому сенсі, коли вона постає як непохитна певність в можливостях Методу, що склався в синтезі Дару, медичного пізнання й новаторської, експериментальної, дослідницької роботи — праці, що ввібрала все творче життя видатного лікаря-терапевта, й без упину вдосконалюється

Красномовна обставина. Про клініку В. Козьявкіна тільки в Європі створено більше двох десятків документальних фільмів. Тут побували чи не всі провідні телекомпанії світу. І це були не рекламні, а новинні канали. Медійники Заходу прекрасно розуміли: повідомити Людство про появу такої потужної методики лікування ДЦП — це сама по собі надвартісна новина.

В цьому зв'язку час оприлюднити факт, що декілька років тому мав місце в дні роботи Українсько-Баварського симпозиуму з медико-соціальної реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності. Її учасники тоді одногосло підтримали пропозицію редакції «Міжнародного неврологічного журналу» звернутися до Комітету з премій України з клопотанням про висування професора В. Козьявкіна на присудження йому Нобелівської премії в розділі «Медицина». Безпрецедентне рішення! Адже погодьомсь: лікарське співтовариство складається не з паїнок. Там повинь амбітності й розкид думок феєричний. І якщо вже всі учасники медичного симпозиуму висловилися «за», можна не сумніватись: лікувальна практика й Метод Володимира Козьявкіна — явище надмірне!

А вже запитаність Методу й

перевищити неможливо. Генеральний директор Клініки Наталія Козьявкіна в розмові зі мною розповіла: лист очікування, тобто черга на путівку Мінсоцполітики для дітей до їхньої установи — 45 хворих на одне місце! А вже оформленими пацієнтами Міжнародна клініка Володимира Козьявкіна заповнена до січня 2025 року. «Що сказати? Ми, дійсно, найкращі, — прокоментувала ситуацію Наталія Володимирівна. — Ми вправні, ефективні — нам довіряють, до нас і їдуть. Та ось прийняти всіх, хто цього потребує, ми, на жаль, не в змозі».

Однак цю прикрість спадкоємці засновника прагнуть вирішити за рахунок охопності Методом нових ланок єдиного медичного простору в сфері додання ДЦП. Зокрема йдеться про єднання зусиль Клініки й Інституту педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О. М. Лук'янової НАМН України (ІПАГ). Його суть пояснив нам директор установи академік Ю. Антипкін. «ІПАГ — провідний перинатальний центр України, та на сьогодні в ньому відсутня власна перинатальна реабілітація. А вона нам потрібна конче. Водночас Міжнародна клініка Володимира Козьявкіна потерпає від того, що змушена працювати з дітьми, враженими церебральним паралічем, починаючи з такого їхнього віку, що з лікування, по суті, випадають роки! Володимир Ілліч був видатним фахівцем і людиною державного мислення. Він гостро відчував проблему і розумів, що ранню, вкрай важливу реабілітацію маллят забезпечити належно можемо тільки ми. Перемовини про це з Козьявкіним я особисто вів давно — ідея опрацьована нами всебічно. В нашому Інституті є неврологічне відділення, але й там ми лікуємо малят дещо запізно. В ідеалі ж цю роботу треба починати відразу після виписки новонароджених з неврологічними розладами, щоб не втрачати їх в цей важливий період, а вже потім передавати в клініку Володимира Козьявкіна. Це був би грамотний, вірний і ефективний підхід. Тим більше, що країною Кувейт виділені кошти для проектних робіт майбутнього центру. Така модель піднесе новостворену структуру на рівень кращих світових зразків. Адже лікарі Інституту й реабілітаційної Клініки Козьявкіна, фактично, вже зараз працюють в цих медичних координатах».

Заслуги Володимира Ілліча перед українством неоціненні. Памятаєте, ми називали цифру пролікованих в Клініці й Львівському центрі «Еліта», що перевищує 90 тисяч пацієнтів? Уявляєте таку кількість? Приміром арена спорткомплексу «Олімпійський» в Києві вміщує 70 тисяч осіб. А тут — 90 тисяч! Та й кількість країн, чий діти побували в Трускавці сягає 68. Що ще так потужно може служити престижу нашої держави? А віри в себе фахівцям Клініки Козьявкіна не позичати. Наталія Володимирівна, скажімо, переконана: «Спадок батька в своїх медичних вимірах — поза часом. Він стояв у витоків української реабілітації — до нього поняття командної допомоги попросту не існувало. Роботу по її створенню і популяризації він розпочав ще 35 років тому. І це вже назавжди, це не забудеться. Та найкраща пам'ять про Володимира Ілліча — щоденні зрушення на краще в стані наших пацієнтів, до чого ми невтомно докладаємось».

І роблять вони це як батько вчив — напрочуд вмילו і переможно. ■

Ганна ВОЛКОВА

У селі Власівка, що під Зіньковом Полтавської області, діє санаторій «Сосновий бір». Тут уже п'ятий рік відпочивальники оздоровлюються у бджолиних хатках, або, по-іншому, апібудиночках. Це спеціальні невеликі дерев'яні приміщення, встановлені на кількох вуликах і призначені для профілактики й лікування багатьох захворювань. Адже фахівці вважають, що чотири години сну під гудіння бджіл дорівнюють 12 годинам звичайного.

Голова ясна, дихається глибоко і вільно

В одному з апібудиночків ми зустрілися з 38-річною харків'янкою Оленою, котра каже, що після такого сну немов на десять років помолодшала.

— Враження, ніби провалилася у невагомість, — ділиться своїми відчуттями жіночка, поволі піднімаючись з лежачка в апібудиночку.

Поспати в апібудиночку Олена мріяла давно. А коли в лютому минулого року приїхала на відпочинок до «Соснового бору» (спеціально з чоловіком утікали з Харкова, побоюючись ворожих обстрілів до річниці повномасштабного вторгнення) й дізналася, що тут відпочивальникам призначають сон на вуликах, то вже тоді вирішила, що колись повернеться сюди влітку, коли бджоли будуть активними.

Проблеми зі сном в Олени, як і у багатьох українців, особливо в тих, хто пережив ракетні обстріли, тривають від початку повномасштабної війни. Перші дні в санаторії, де не чути сирен, вона засинала буквально на ходу. Але відпочинок на вуликах — це щось особливе.

— Спочатку я дослухалася до розміреного гудіння бджіл і незчулася, як задрімила, — продовжує пані Олена. — Проспала близько години, але прокинулася бадьорою. Голова ясна, дихається глибоко і вільно. Боже, як тут пахне свіжим деревом! Тепер, думаю, і мої знайомі по санаторію запишуться на цю процедуру. Вони чекають моїх вражень. То я пішла ділитися ними...

На один апібудиночок 50 тисяч бджіл

Ми ж із 73-річним пасічником Василем Дорошенком продовжуємо розмову про бджіл.

— Я все трудове життя працював лісником, а пасіка от уже років 30 — це моє захоплення, — розповідає чоловік. — І коли від дирекції санаторію надійшла пропозиція облаштувати «апимістечко» на 40 сотках, я без вагань погодився. Тут гарне місце для бджіл — поряд ростуть акації та липи, багато різнотрав'я, квітнуть поля, сади. Щороку мої 19 бджолосімей, які перевіз із Зінькова, дають по 400-500 кілограмів цілющого меду. Згідно з умовами договору, я безплатно передаю його санаторію. Тож мед, який постійно стоїть на столах відпочивальників, — свій, перевірений. Качаю його раз на рік, тому він дозрілий, без зайвої вологи.

Кожен апібудиночок стоїть на шести вуликах: по три з двох боків. У кожному з них живе до 50 тисяч бджіл. Ще один стоїть окремо. Будиночки санаторій замовив у відомої фірми з Дніпра, яка давно спеціалізується на їх виготовленні.

— Мені доводилося бачити різні бджолині хатки, — розповідає Василь Павлович. — Коли у Криму їх робили пересувними, на колесах. Де був медозбір, там і ставили. Це коштувало дуже дорого. А моду на

сон на вуликах ввів президент Віктор Ющенко, великий поціновувач бджіл. Зараз апібудиночками нікого не здивуєш. Однак багато з них кустарного виробництва й вони не відповідають необхідним стандартам. Скажімо, дехто встановлює їх лише на двох вуликах. Цього недостатньо для лікувального ефекту.

Цілющий аромат з вуликів іде через решітки під лежачком

Розпитую свого співрозмовника про його досвід спання на вуликах.

— По-перше, найкомfortніше проводити такі сеанси або у травні, або у вересні, коли температура повітря тримається десь на рівні 15-18 градусів тепла, — каже Василь Павлович. — Бо влітку, особливо вдень, у будиночку жаркувато. Бджоли ж підтримують у вулику завжди однакову температуру — плюс 36. Особисто я відкриваю лежак і лягаю просто поверх вуликів, закритих зверху сіточками, через які йде запах. Щоправда, твердувато. Але засинаю практично одразу й сплю, аж поки не намуляє в боки. Суміш запахів бджолиного шилку, воску, прополісу, деревини, монотонний гул крилець комах діють заспокійливо, розслабляють тіло.

Які відгуки чує від відпочивальників?

— Лише позитивні. Недавно була жінка з Донбасу, яка страждає на нервові розлади, то вона після сну в будиночку сказала, що ніби заново народилася.

У дні відкачування меду сон на вуликах заборонений, бо бджоли, коли в них забирають стільники, поведуться агресивно. Ще, попереджає пасічник Василь, вони не люблять, коли хтось зустрічається їм на робочому шляху біля прилітних дощок. Тоді можуть ужалити.

А загалом на обійсті пасічника панує доброзичлива атмосфера. У Василя Павловича завжди напоготові для гостей мед і холодний м'ятний чай, а зараз — ще й стиглі яблука. Тож відпочинок можна продовжити у тіні фруктових дерев його літньої «резиденції», засадженої квітами.

До речі, ціна години сну на вуликах — одна з найнижчих в Україні, 100 гривень. Послуга діє з травня по вересень включно.

На кого бджоли мають найбільший лікувальний вплив?

Цілющий вплив сну на вуликах неодноразово відчував на собі й заступник головного лікаря санаторію «Сосновий бір» Анатолій Попович.

— Такий відпочинок протягом чотирьох годин рівнозначний 12 годинам повноцінного сну, — каже Анатолій Іванович. — Його рекомендують при хворобах верхніх дихальних шляхів, нервовій системі, нещодавно перенесеному й хронічному бронхіті. Особливо корисний для тих, хто повертається із зони бойових дій, внутрішніх переселенців, котрі

ЦІЛЮЩИЙ ВІДПОЧИНОК

І дзижчить, і гуде...

Моду на «бджолиний сон» увів президент Віктор Ющенко

Апихатинка.

73-річний пасічник Василь Дорошенко — повелитель снів.

Апимістечко.

пережили сильний стрес. А ще для педагогів. Педагоги, нервова система яких виснажена роками нелегкої праці, найчастіше, до речі, просять призначити їм сон у бджолиних хатках. Окрім того, такий сон сприяє усуненню порушень кровообігу, нормалізації артеріального тиску та обміну речовин, гальмуванню процесу старіння, покращенню імунітету, зняттю депресій, тривожності, страху...

Завдяки чому досягаються такі ефекти?

— Сон на вуликах — це чудова комплексна терапія для усього організму людини. Річ у тім, що частота вібрації бджіл збігається з частотою вібрації людського тіла. Завдяки цьому людський організм входить у ритм правильного функціонування, оскільки його електромагнітне поле вирівнюється. А саме порушення цього поля і призводить до виникнення різних захворювань. Мікровібрації крилець комах мають позитивний вплив на м'язову, кровоносну, нервову системи, що сприяє самокорекції внутрішніх органів. Окрім того, повітря у вулику насичене фітонцидами прополісу, воску, меду, лікарських трав, які мають гар-

Смачний мед нового врожаю. Фото автора.

ний інгаляторний ефект.

Ваш санаторій спеціалізується на відновленні опорно-рухового апарату. Вуликотерапія також цьому сприяє?

— Так, адже радикуліти, запалення і защемлення нервів, що викликають болі в спині, пов'язані з нервовою системою.

Скільки ж годин треба проспати у бджолиній хатці, щоб відчути ефект від такої природної терапії?

— Аби відновити загальний стан, треба пройти хоча б сім-вісім сеансів, а в ідеалі 10. І краще спати не по годині, як визначено, а до того моменту, доки людина сама не прокинеться. На жаль, наші відпочивальники поки лише тестують можливість вуликотерапії. Погоджуються на неї більше заради цікавості, а не задля отримання лікувального ефекту. ■

■ ДУХ СЛАВНИХ ПРЕДКІВ

Ющенко і Розумовський
зустрілись у Батурині

«Гетьманська столиця»: з минулого, крізь сьогодні, у майбутнє України

Тетяна ПАРХОМЧУК

Цікаве назагал явище — українська історія. Десятиліттями так велося: ворогів не потрібно — посади рядкомладком десять українців, вони через цю історію перегризуть одне одному горлянки. В одних запорожці — лицарі, в інших — розбійники. То татари — віковічні вороги, то рідніші за кривих братів. Для одних Петлюра чи Винниченко — герої, для інших — зрадники й колаборанти. І так далі. Як інші народи зі своїм минулим уживаються — таїна. Однак прийшов історичний момент, що почав перемелювати гострі кути непорозуміння. І, на жаль, лише війна відлагоджує стрілки компаса на правильний вектор сприйняття себе українцями, опираючись на внесок у розбудову України відомих сучасних історичних постатей.

Дух гетьмана Кирила Розумовського

Отже, на 11-му році війни, третьому році повномасштабного вторгнення, посеред обстрілів і безлічі інших небезпек кипить і цементує сучасних українців об'єднавчий дух козащини.

От і цими днями Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» у Батурині на Чернігівщині відзначив 15-ту річницю з дня відкриття палацу гетьмана Кирила Розумовського після реставрації.

Віктор Ющенко: «Усі архітектурні перлини «Гетьманської столиці» треба об'єднати в комплекс, аби Батурин став однією з галерейних столиць України. І тоді тут натхненно реалізовуватиме свої задуми українське мистецтво».

Палац гетьмана Кирила Розумовського — видатна пам'ятка доби класицизму національного значення. Він є головною окрасою, візитною картою та символом Батурина. В Україні це єдиний збережений та відроджений гетьманський палац. На теренах нашої держави це ще й єдина архітектурна споруда, зведена за проектом визначного архітектора Чарльза Камерона.

З нагоди молодого ювілею відкриття відреставрованої скарбниці української історії та культури Батуринський музей відвідали чимало поважних гостей. Зокрема, третій президент України Віктор Ющенко (саме він ініціював і опікувався реконструкцією палацу) та нащадок роду гетьмана — Грегор Розумовський.

Палац Кирила Розумовського почали відбудовувати за часів президентства Віктора Ющенка.

Окрім виділених коштів з державного бюджету, проект також профінансували найбагатші на той час бізнесмени України. Відреставрований палац відкрили у серпні 2009 року.

«Цей проект, звісно, ще не завершено. І наразі в нас з'явилась чергова нагода поговорити про те, що нам треба зробити його більш цільним, більш структурованим. Усі ці архітектурні перлини, що є в «Гетьманській столиці», включно з палацом Розумовського, треба об'єднати в комплекс, аби

Батурин насправді став однією з галерейних столиць України. І тоді тут натхненно реалізовуватиме свої задуми й українське мистецтво», — зазначив Віктор Ющенко.

Від скепсису до захоплення

Також учасники заходів вшанували пам'ять жертв Батуринської трагедії. Серед них Грегор Розумовський, який приїхав до Батурина з австрійського Відня.

«Я вперше був тут у 1991-му, тоді тут не було абсолютно нічого. Ще був Радянський Союз, люди не були зацікавлені ні в чому. Вони крали каміня з палацу собі на подвір'я, це було жахливо, — пригадував перед присутніми на заході журналістами Грегор Розумовський. — І коли Віктор Андрійович запросив мене подивитися на відбудову в 2003—2004 рр., я спочатку сприйняв це дуже скептично, тому що це надзвичайно складний проект для реалізації. А коли я побачив результат, у 2008-му, то був дуже вражений».

Пан Грегор з власної сімейної колекції передав Національному історико-культурному заповіднику «Гетьманська столиця» кілька особистих речей Кирила Розумовського, зокрема універсал та укази з підписом гетьмана. Він зазначив, що має ще декілька речей, які хоче передати музею.

«Це переважно малюнки, деякі книжки, речі, які належали родині

і передавались поколіннями. Ці речі роблять пам'ять живою. Коли я дивлюсь на картину, розумію: це та людина, про яку мені розповідали в дитинстві. Але я б хотів почекати, поки війна закінчиться», — розповів нащадок роду Розумовських.

З нагоди річниці Національному заповіднику «Гетьманська столиця» подарували кілька експонатів.

Директор Інституту рибного господарства НААН України Ігор Грициняк поділився, що його організатори просили привезти ікону «Святої Варвари».

«Це робота Острозької школи, після реставрації. Її лише помили, нічого не добавляли. Також у канцелярії гетьмана Мазепи є чотири мої стільці. Там була лише лава. От я і подумав, що у пам'ятному місці такого славного гетьмана, як Іван Степанович, не має бути така проста лава. Має бути щось цікавіше», — розповів Ігор Грициняк.

Доленосні координати на карті

Отже, місце, де можна поринути у вир історичних подій, які формували долю Батурина та всієї України, розташоване на сто двадцять шостому кілометрі шляху Кіпті—Глухів—Бачівськ.

«Гетьманська столиця» — це безцінні й цікаві пам'ятки історії, архітектури, культури, археології і при-

Віктор Ющенко в Батурині.

Нащадок гетьмана Кирила Розумовського — Грегор.

Палац Розумовських — єдина пам'ятка видатного гетьмана.

роди: палацово-парковий ансамбль К. Розумовського, Музей «Будинок генерального судді В. Кочубея», Музей археології Батурина, Воскресенська церква-усипальниця гетьмана К. Розумовського, парк «Кочубеївський», Миколо-Крупицький монастир, Цитадель Батуринської фортеці, до складу якої входять: пам'ятний Хрест героям-оборонцям Батурина 1708 р., оборонна стіна з вежами, Гетьманський будинок, Скарбниця, криниця та дерев'яна замкова церква Воскресіння Господнього.

Близько двох десятиліть поспіль на території заповідника тривають архе-

ологічні розкопки, завдяки яким розгадано багато таємниць, що приховувала батуринська земля.

Окрім безцінної наукової інформації, археологи поповнили фондове зібрання заповідника тисячами предметів музейного значення. Саме археологічна колекція заповідника стала основою для створення нового Музею археології Батурина, який з 22 січня 2009 р. відкрив свої двері для відвідувачів.

Батурин як центр української культури та політичної історії занурює в бурхливі події, що визначили долю України. ■

Лариса САЛІМОНОВИЧ

П'ятикласники Київської школи №35 буквально «обірвали» вайбер своєї вчительки природничих наук, надсилаючи їй фотографії зоряного неба. Світлини, зроблені із Землі телефоном, звісно, програють видовищним знімкам НАСА, але навряд чи титуловані оператори потужних телескопів так само захоплено переглядають результати своєї праці. «Не встигнеш написати завдання, а діти вже готові його виконати», — каже доктор педагогічних наук, заступник директора Інституту педагогіки НАПН України Тетяна Засекіна і при цьому справедливо уточнює, — ви навіть не уявляєте наскільки важко простим гаджетом сфотографувати зорі». Пробуджують у школярах пошуковий ентузіазм не лише творчі завдання вчительки — пілотники, а й стиль викладення матеріалу в підручнику, який вона створила разом зі своїми колегами-науковцями. Тут вже на першій сторінці учням пропонують розплутати захоплюючу детективну історію, сюжет якої розвивається в рамках пізнання одразу п'ятих предметів — фізики, хімії, біології, географії і астрономії. Вчені вважають, що об'єднання в одному посібнику усіх природничих наук (на початковому етапі знайомства з ними) допоможе дітям збагнути різницю між цими предметами й відчути себе дослідниками. Стиль навчання, коли вчитель розповідає нову тему, а школярі просто уважно слухають, остаточно втратив свою актуальність. Нова епоха диктує свої стандарти.

Колектив Інституту педагогіки створює інноваційні підручники, які дозволяють учням пізнати цілісну картину світу.
Фото автора.

Досліджуй, дізнавайся, думай, дій

У підручнику геометрії для 7 класу, створеного науковцями Інституту педагогіки, тема «Трикутник» проілюстрована портретом відомого українського актора Івана Миколайчука. Йдеться про мурал на одному з будинків у Чернівцях, де митець зображений у ролі сільського філософа Фабіяна з культового фільму «Вавилон-XX».

На перший погляд поява такої ілюстрації у шкільному підручнику з точної науки здається щонайменше дивною, але це не так. Художники для створення портрету обрали концепцію так званої триангуляції. А це ніщо інше, як малюнок, складений з трикутників. Саме подібні міжпредметні зв'язки вчать дітей цілісно сприймати світ. А відтак, пошук геометричних фігур у творах мистецтва і, навпаки, елементів мистецтва у геометрії, — стовідсотково творчий процес, який спонукає школярів самостійно досліджувати, дізнаватися, думати і діяти. Принцип ось цих чотирьох «Д» (у старшій школі їх вже п'ять) тепер закладений в основу усіх підручників, що належать авторству вчених Національної академії педагогічних наук України (НАПН). Сьогодні до цієї фундації входить 12 інститутів, які спільними зусиллями намагаються осучаснити освітній процес.

Пошук нових підходів диктує саме життя. «Діти 2-тисячники помітно відрізняються від своїх попередників, — каже Тетяна Засекіна. — Вони дуже неорганізовані, швидко втрачають цікавість, тому утримувати їхню увагу надзвичайно складно. Сьогодні недостатньо сказати, що речовина складається з молекул, а молекули з атомів. Це вже для них не відкриття. А ось від практичних занять

школярі просто у захваті й виконують їх часто в несподіваний спосіб».

Скажімо, хто з нас свого часу не розглядав під мікроскопом будову клітини цибулі. Побачену картинку вчителі-біологи багатьох поколінь українців заше пропонували намалювати в зошиті, що не викликало жодних заперечень. Теперішні ж 6-класники не розуміють потреби в такому завданні. За словами пані Тетяни, її учні просто покладали на окуляр приладу телефону і, сфотографувавши малюнок, роздрукували на принтері. Але сам процес дослідження при цьому не завершився, оскільки юні дослідники продовжили захоплено вивчати під мікроскопом будову клітин волосини і лашки мушки.

Цифровізація життя проявляється в різний спосіб. «Коли на уроці я розказувала про систему, то ми з'ясували, що це мають бути взаємопов'язані елементи, — каже Тетяна Миколаївна. — Для прикладу навела систему органів людини, очікуючи, що в якості аналогії діти згадають нервову систему або систему травлення. Принаймні, у цих термінах є бодай одне слово із вказаного словосполучення. Втім, нічого подібного не сталося! Учні дружно вигукнули: «Смартфон!» Тобто почали доводити, що в цьому гаджеті все взаємопов'язано, тому його можна вважати штучно створеною системою. І це на рівні 5 класу».

Підготувати цікаві підручники для таких дітей вкрай непросто, тому директор Інституту педагогіки Олег Топузов (доктор педагогічних наук, академік, віце-президент НАПН) запропонував розпочати викладення матеріалу для п'ятикласників і шестикласників з чітко окресленої проблеми. Діти мусять її вирішити

упродовж освоєння запропонованого курсу, розв'язуючи купу цікавих завдань. Усі теми проілюстровані не лише академічними фігурами та формулами, а й картинками, малюнками і фотографіями, взятими із звичного для дітей простору. Зрештою, вони потрапляють на уроці в знайому для них реальність, у межах якої мусять розплутати цікаву детективну історію. Акцент зроблено на тому, що учень шляхом спроб і, можливо, навіть помилок самостійно справляється з поставленою задачею. Учитель лише направляє, мотивує і, у разі потреби, підправляє хід думки. Зрештою, параграфи укладені так, аби дитина прочитала текст та завдання і одразу ж спробувала щось зробити.

Але на цьому новаторство не завершилось. Учені Інституту розв'язали одну з найскладніших проблем формування й добору змісту, застосовуючи інтегративний підхід. Тетяна Засекіна, наприклад, створила підручники для 5-6 класів з природничих наук, де одночасно «очима» фізика, хіміка, біолога, географа і астронома. «Ми маємо один світ, — каже педагог, — але різні підходи до його опанування». Тобто інтегрований метод дозволяє сформувати в уяві дитини цілісне сприйняття навколишнього простору та природних явищ і водночас збагнути різницю між науками, які їх вивчають. Завдання стоїть не напхати голови учнів великою кількістю інформації, а викликати живу цікавість до вивчення досить складних предметів.

Новий підхід не одразу знайшов підтримку у вчителів, але пілотні проекти, що були реалізовані в багатьох школах, таки принесли вагомий результат. «Фактично ми створили і за-

■ ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗМІНИ

Урок

Вчені Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України створили шкільні підручники, які допомагають учням пізнати цілісну картину світу через прикладні, пошукові, проблемні завдання

Починаючи з 1997 року науковці Інституту педагогіки створили більше тисячі підручників для української школи.
Фото автора.

пропонували новий курс природничої науки, адже донедавна в країні не було педагогів, які дійсно могли викладати ці курси, — повідомив «УМ» Олег Топузов. — А сьогодні заклади вищої освіти вже почали готувати вчителів якраз за цією спеціальністю. Думаю, що це заслуга Тетяни Миколаївни та її колеги з точки зору підготовки фахівців, які потрібні сьогодні сучасній інноваційній школі».

Як стати свідомим громадянином

Поєднати у підручниках для 5 і 6 класів дві складові суспільствознавства — історію та громадянську освіту, було вкрай непросто. Спочатку інтегрований курс традиційно не сприймався багатьма вчителями і рецензентами. Але вчені Інституту педагогіки вкотре знайшли роздінку, яка допомогла створити необхідну міжпредметну синергію. Скажімо, у розділ про княгиню Ольгу та інших історичних осіб включили елементи управління, державності або закони. А в шостому класі пішли знову ж таки проблемно-тематичним шляхом. Тобто брали одну проблему і проводили її через усі країни, давня

історія яких вивчається. При цьому обов'язковим є зв'язок із сьогоденним днем. «Учні повинні оцінити стосунки людини у минулому і тепер, владу у минулому і тепер, — каже кандидат педагогічних наук, завідувачка відділом суспільствознавчої освіти Тетяна Ремех. — Ми весь час спонукаємо думати про сучасність. Я впевнена, що головне завдання 5 і 6 класів — розкачати мізки дитини. Зробити її здібною сприймати історію як науку».

Підручник історії та громадянської освіти теж «багатовимірний» і нагадує навчальний комплекс. У ньому є QR-код, через який учень може вийти на електронний робочий зошит, зошит із завданнями для оцінювання знань і посібник з практичних занять. Передбачено тут і зошит для вчителя, який допоможе заповнити свідчення досягнень згідно із стандартом.

Науковці також створили чимало цікавих завдань та історичних ігор, які допомагають педагогам проводити урок у формі захоплюючого проєкту. Навіть у підручнику для 7-го класу (там історія подається вже без грома-

■ ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЗМІНИ

З чотирма «Д»

«Природничі науки» Тетяни Засекої — улюблений урок учнів 5 і 6 класів.
Фото автора.

Іван Миколайчук і геометрія.
Фото із сайту мерії Чернівців

дьянської освіти), зберігся цілісний підхід. Тобто розробники запропонували вчителям проводити інтегровані уроки, де історія України і світу викладаються паралельно, в одному розрізі. Причому цей принцип вже закладений і в програму, і в підручник, що дозволяє говорити про фундаментальні зміни в освітній галузі.

І ще одне нововведення, яке заслуговує стати традицією. «За нашу інтегровану програму сьогодні написано два підручники іншими авторськими колективами, — каже Тетяна Ремех. — Але тільки наші посібники були видані трьома мовами національних меншин — польською, румунською і угорською. Принагідно я б хотіла передати привіт пану Орбану, який постійно закликає Україну відсутність мовної толерантності». До речі, в інтегрованому підручнику з української та зарубіжної літератури є розділ, присвячений творам кримськотатарських письменників, як представників корінного народу України. Це теж нова традиція від Інституту педагогіки, що відповідає новим віянням часу.

І все ж, незважаючи на ігрову форму подачі матеріалу, предмет «Громадянська освіта» викладати непросто. Пані Тетяна розповіла про реакцію на інтегрований підручник одного з професійних юристів. Він схвально оцінив новий підхід, але водночас поцікавився, чи навчив хтось самих учителів викладати цю дисципліну. Правник мав на увазі цей патріотизм педагогів, без якого неможливо прищепити дітям любов до своєї батьківщини. «Тому ми проводимо величезну кількість занять з методистами, працюємо на курсах підвищення кваліфікації, — каже Тетяна Олексівна. — Дуже не хочеться, аби вчителі

включали громадянську освіту в курс історії формально або не включали зовсім, бо це буде просто біда. Ми намагаємося донести всім важливість нашої держави і розуміємо, що починати потрібно з учителя».

До речі, Інститут педагогіки має величезний досвід формування саме української школи. Вчені цього наукового закладу в перші роки незалежності генерували ідеї, що допомогли освіті здійснити перехід від радянських ідеологічних засад до національних традицій. Проведені реформи змінили наше суспільство. На думку академіка, президента НАПН Василя Кременя, освітяни протягом 30 років підготували покоління людей, які усвідомили, що вони громадяни української держави. Багато хто з них добровільно став на захист України у перші ж дні російської окупації. І ще одна важлива деталь. «Освіта у нас така, що дозволяє випускнику нашого закладу освіти успішно і швидко оволодівати кращою зарубіжною військовою технікою, — вважає президент НАПН. — В історії жодної країни не було подібного прецеденту. А наші змогли! Життя змусило...»

Що стосується громадянської активності самих науковців, то вона проявляється перш за все в ентузіазмі, з яким вони розробляють і пропагують свій метод подачі шкільного матеріалу. Нерідко титулованим вченим доводиться працювати з методистами і вчителями простими волонтерами, оскільки держава неохоче оплачує консультативну роботу новаторів. Але це якраз той випадок, коли віра у свою правоту допомогла їм щонайменше впровадити альтернативу в освітній процес. Зрештою сьогодні підручники для Нової Української Школи створюють одразу кілька авторських

колективів, жорстка конкуренція між якими змушує розробників шукати і впроваджувати нові ідеї. Крайці роботи обираються на конкурсі, виграти який експериментальним проектам дуже непросто, але можливо. Цього року, наприклад, першість отримали підручники фактично з усіх предметів для 7-го класу авторства вчених Інституту педагогіки. Вчителі обрали також їхні посібники з математики й української мови для третьокласників. Утім, на жаль, до шкіл вони надійдуть лише в електронному форматі, бо на друк держава не виділила коштів.

Громадянська позиція, до речі, проявляється і через конкретні вчинки та особистісні рішення. За словами Олега Топузова, з початком повномасштабної війни фактично усі співробітники інституту продовжують залишатися на своїх робочих місцях. І це надзвичайно важливо, адже українські школи сьогодні зіткнулися з небажаними досі викликами й потребують підтримки науковців як ніколи.

«Океан Ельзи» в контексті української та зарубіжної літератури

Інтегрований підручник з літератури науковці інституту почали створювати ще в далекому 2010 році, але й вони отримали шалений спротив учителів, яким було важко вийти за межі своїх старих професійних напрацювань. Утім, коли і в державних стандартах від 2020-го року з'явилася орієнтація на інтегровані курси з багатьох предметів, роботу продовжили. «Ми з колегою Іриною Тригуб, яка очолює центр професійної підготовки педагогічних працівників, поєднали українську та зарубіжну літературу для того, щоб показати художню цінність, вартісність, значущість нашої літератури в контексті розвитку світового літературного процесу, — повідомила «УМ» доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Таміла Яценко. — До співпраці ми запросили багатьох вчених — методистів, але жодна людина не погодилася. І тоді ми вирішили: якщо у нас

є власні напрацювання, то це буде або наш незаперечний успіх, або повний провал. Ми буквально пішли ва-банк».

Розсудило опонентів саме життя. Пані Таміла каже, що недавно отримала відгуки вчительки одеської школи, яка їхній курс читає учням дистанційно. На певному етапі вона помітила, що разом з дітьми біля монітору збираються і їхні мами, які з інтересом слухають матеріал. Коли ж педагог поцікавилася, за яким підручником вони хочуть вчитися наступного року, то всі проголосували за інтегрований. Причому, число прихильників викладання повному продовжує зростати.

У згаданому випадку теж зберігається принцип спорідненості. Скажімо, у розділі «Казки» українські народні твори подані разом з казками зарубіжних авторів. А тему «Історичне минуле» розглядають на прикладі «Айвенго» та «Захара Беркута», що належать перу, відповідно, Вальтера Скотта та Івана Франка. У романі й повісті зберігається аспект виховання патріотичних почуттів та любовна лінія, яка для семикласників вже стає цікавою. Додатково кожна сторінка проілюстрована фотографіями або картинками, де ці ж твори подані через інші види мистецтва — кінематограф, театр, живопис. Все це потрібно для того, аби сформувати у дітей цілісне сприйняття мистецьких процесів через усвідомлення їх багатогранності.

За словами Таміли Яценко, неабиякий інтерес у дітей викликала пісенна лірика. Тут авторам вдалося поєднати все — країни, національні традиції і навіть історичні епохи. Сучасність у підручнику представляють група «Океан Ельзи», знаменита «Стефанія» від бронзових призерів Євробачення оркестру «Калуш» і пісня українсько-польського автора Петра Солодухи «Біла тополі».

До речі, школярі дуже люблять вивчати твори сучасних письменників, з якими в режимі онлайн вчителі нерідко влаштовують творчі зустрічі. «Ми першими в Україні перебрали у нашій програмі розділ «Найцікавіше в сучасних літературних новинах», де рекомендуємо на вибір дві книжки, — каже Таміла Олексівна.

— Вчителі можуть обрати одну з них і провести за нею урок. Це стимулює в учнях читацький інтерес».

Загалом, починаючи з 1997 року, науковці Інституту педагогіки створили більше тисячі підручників, за якими вчилася і продовжує вчитися не одне покоління українців. Вони також випускають профільний журнал і велику кількість методичних посібників для учителів, аби ті якнайшвидше опанували нові форми навчання.

Навчальний рік стартує! Що нового?

Війна завдала величезної шкоди вітчизняній освіті. Багато шкіл через бомбардування залишилися без приміщень, діти прифронтових регіонів вже третій рік не можуть сісти за парти в режимі офлайн. Але незважаючи на це, реформи в НУШ продовжаться і наступного року. Йдеться у першу чергу про старт пілотного проекту, в рамках якого досліджуватимуть особливості переходу шкіл на 12-річну форму навчання. Вже відібрано ліцеї, на базі яких пройдуть необхідні тестування. Повноцінно нова система запрацює у 2027 році.

Той факт, що учні 10-12 класів отримають змогу вивчати лише ті предмети, які потрібні їм для майбутньої професії, Василь Кремень вважає позитивним фактом. Інститут НАПН вже працює над створенням відповідних освітніх програм, а також беруть участь в реформуванні професійних і академічних ліцеїв. Пану Кременю імпонує модель, яку він бачив у Фінляндії і Шотландії. «Там у містах є всього один коледж, який готує всіх спеціалістів — від електрика до замеслестри, — каже він. — Мерія замовляє потрібну кількість фахівців, і в такому великому конгломераті легко щось зменшити чи збільшити або відкрити нове, закрити старе. У нас же вузькопрофільні ПТУ роками готують фахівців, яких у тому районі збирається надмірна кількість. Але оптимізувати цей процес надзвичайно складно, тому що навколо багато попудізму. Директори не завжди хочуть змінювати статус своїх закладів із загальноосвітніх на гімназію або ліцеї».

Великі зміни чекають і на заклади вищої освіти, адже профільне міністерство продовжить процес об'єднання університетів, що дублюють один одного або не користуються популярністю в абітурієнтів. За словами Василя Кременя, сьогодні в Україні можна зустріти ВНЗ, які не набрали й 800 студентів, але зберігають посади ректора та п'ятьох проректорів, запевняючи, що ліквідувати їхній заклад у жодному разі не можна. Ця проблема буде лише поглиблюватися, оскільки через війну багато потенційних випускників шкіл виїхали за кордон.

Загалом перед освітою сьогодні, на думку президента НАПН, стоїть надзвичайно складне завдання. «З одного боку ми повинні впоратися з труднощами, які принесла війна, а з іншого — рухатися вперед, вирішуючи велику кількість проблем, — вважає він. — Звісно, нам потрібні нововведення, але такі, що згодяться дорослій людині у практичному житті. Наші випускники повинні бути інноваційними фахівцями, які впевнено почувуються у глобалістському просторі».

Марина КРИВДА

■ ФЕСТИВАЛЬНИЙ СИНДРОМ

«Мельпомена Таврії» мріє про обидва береги

У Херсоні, Миколаєві та Києві відбудеться 30 показів вистав культового театрального фестивалю

XXVI Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії» пройде з 7-го по 16 вересня в Херсоні та Миколаєві, а закриття заплановано в Києві. У столиці, в Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка, покажуть мюзикл для сімейного перегляду «Котигорошко проти вікінгів» та виставу для дорослих «Катерина» за Шевченком в інсценізації Сергія Павлюка.

На пресконференції, що відбулася в Києві, очільник Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру імені Миколи Куліша і президент «Мельпомени Таврії» Олександр Книга та програмна директорка фестивалю Анастасія Ларіна розповіли про подробиці та про те, в яких умовах доводиться працювати херсонцям. На сьогодні, як зазначив пан Олександр, із 250 осіб у колективі театру зібралися і працюють 110. Задіяні переважно на двох майданчиках. У Миколаєві роблять більш масштабні проекти. У рідному Херсоні вистави та їх підготовка відбуваються переважно в шелтерах, яких нині набували багато.

Адже приміщення театру, каже пан Олександр, розташоване у тому місці, де дуже часто кружляють ворожі дрони. Тому актори йдуть туди, де безпечніше глядачеві, який насправді дуже потребує розради й позитивних емоцій.

Гаслом фестивалю обрали відродження культури. Олександр Книга каже, що в соцмережах свідомо не виставляє розбомблені будинки, бо «хочу, аби Херсон пам'ятали тим кра-

сивим містом». Хоча журналістам таки показали кадри зі зруйнованого колись найпрестижнішого ліцею Херсона. Там на руїнах ходить дівчина Мельпомена і збирає вціліле. Так і Херсон обов'язково збере себе до купи і відбудеться.

Як приклад Олександр Андрійович розповів іще одну історію. Вона про бармена, котрий під час окупації нікуди з міста не виїздив, а його заклад став своєрідним осередком, куди навідувалися люди, аби дізнатися останні новини, скористатися інтернетом, який тут якось дивно інколи працював. І коли звільнили Херсон, люди знову потягнулися до закладу, бо ж він свій, рідний. Але одного разу поруч розірвався снаряд, вибило всі вікна, пошкодило двері. Люди зібралися і почали прибирати, а бармен тим часом у кавоварці, в якій стирчав осколок, варив каву. Ці кадри облетіли багато видань.

Тепер молодий чоловік, коли немає відвідувачів, малює. Він зображує історичні будинки Херсона, а місця, де вони пошкоджені, прикрашає квітами. «Це приклад незламності українських людей, херсонців, які хочуть бачити своє місто квітучим», — каже пан Олександр. І

додає: вірять, що скоро зможуть з'єднатися лівий і правий береги. Для цього вони зберігають прапор, що в 2022 році його розгорнули херсонці в Києві, з'єднавши два береги Дніпра.

«Цей стяг вагою в понад 400 кілограмів — у надійному сховищі, і його обов'язково розгорнемо, коли звільнимо лівий берег», — каже Олександр Книга. Варто зазначити, що для нього це й особиста історія, адже дім залишився в Олешках, в окупації, а родина, як і багато наших співвітчизників, живе в чужій квартирі, серед чужих речей, але з мрією повернутися додому.

«Дуже хочеться, щоб люди після перемоги теж приїхали. Тому ми всіма способами намагаємося привернути увагу до Херсона», — каже Олександр Книга. — Ми хочемо, щоб херсонці повернулися, бо у нас попереду багато роботи. Нам потрібно відбудувати Херсонщину. Бо хто буде садити ті херсонські кавуни? Я точно знаю, що найсмачніший кавун саме з лівого берега. Тому ми мріємо про це, тому і гасло фестивалю #культура_відродження. У нас багато викликів, іде війна, але ми намагаємося привернути увагу до Херсона, ми хочемо, щоб він був на слуху, щоб люди про це знали,

Вистави «Катерина» та «Котигорошко проти вікінгів» покажуть у трьох містах. Фото Херсонського театру імені Миколи Куліша.

бо до тих пір, поки вони чують, у них є надія на повернення».

Отак херсонці дивують світ. Коли приїздять журналісти звідусіль і коли вони бачать, що тут іще й працює театр, — вони в шоці, каже пан Олександр. Це справжнє місто сильних людей.

А загалом, дліться організатори фестивалю, не обходиться і без якихось кумедних моментів. Зокрема, як це було з мюзиклом «Котигорошко проти вікінгів», де автори хотіли показати херсонського хлопчика, який кидає виклик досить сильному ворогові. П'єсу затвердили, і навіть знайшлися іноземні благодійники, готові профінансувати постановку. Аж раптом з'ясується, що з 13 чоловіків, які мають зіграти, є лише троє. І тоді грають усі. На сцену під час війни вийшли водій, монтажник, і навіть режисер зіграв свою роль.

Попри всі ці виклики, «Мельпомена Таврії» готується до старту. Участь беруть місцеві театри, театральні та творчі колективи з Києва, Львова, Одеси, Луцька, Запоріжжя, Дніпра, Кривого Рогу, Мукачеве і навіть окупованого Маріуполя. Загалом театральна програма включатиме 30 показів вистав, 6 побачать у Херсоні, 21 — у Миколаєві, 2 — у Києві, зокрема і пластичну драму «Катерина». Як зазначив Олександр Книга, у цій виставі майже немає слів, і робили це свідомо, аби показувати її за кордоном та щоб було максимально зрозуміло. Це своєрідний спосіб донести наші меседжі до іноземців.

У рамках «Мельпомени Таврії» в польському місті Легниці також пройде спеціальний показ від театру-друга фестивалю. ■

Дмитро СТЕПОВИК, доктор філософії, доктор мистецтвознавства, доктор теології, професор, академік, член-кореспондент Національної академії наук України

■ ПАРНАС

Поет з незрадженою совістю

Андрій Демиденко каже світові: «Я мислю, я дихаю по-українськи!»

Його група крові — Свобода! Його ім'я — Андрій Демиденко, Богом цілований видатний український поет, пісенна слава і гордість України, чий твори популяризують наше рідне Слово, українську культуру в багатьох країнах. Він — автор віршів легендарної пісні «Україночка», що звучить на всіх континентах і стала неофіційним гімном нашої держави. Автор віршів знаменитої пісні «Звучи, рідна мово», яку українці світу називають своїм національним мовним гімном. Створив фундаментальну документальну книжку про Михайла Грушевського «Великий українець». Вона отримала широке міжнародне визнання і була офіційним подарунком від президента та уряду України всім зарубіжним делегаціям-учасникам Першого Всесвітнього конгресу українців.

Народився і виріс у мальовничому селі Мартиновичі Поліського району на Київщині, що потім було знищене чорнобильською трагедією. Був третім із чотирьох синів у родині свого мудрого батька Петра Якимовича, інваліда II Світової війни, і доброї світлої матері Надії Миколаївни, яка знала безліч українських давніх народних пісень.

Закінчив з відзнакою Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка як журналіст. А перед цим — КІБІ, нині Київський національний університет будівництва і архітектури. Працював у редакціях газет, видавництва «Веселка», головним редактором Телепресреклами України та Українського рекламного агентства.

Знаний науковець, автор цілої низки досліджень з українознавства, фольклористики, літературознавства... З 2001 року — заслужений професор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Дорога до храму. Саме так можна сказати про літературний і життєвий шлях одного з найсамотніших і найулюбленіших сучасних українських поетів — Андрія Демиденка. Своім творчим набуток поет висвітлює духовне багатство української нації.

Поезія А. Демиденка дуже вражає, нагромаджує душу, вона про кожного з нас. Це щемлива правда про наше життя і долю. Це дійсно щось вражає: рядки з його віршів і пісень можна часто бачити на плакатах пікетувальників. Як вражає і те, що 17-річного юнака благословив у велику літературу сам Андрій Малишко. Що на його переповнених авторських вечорах у Палаці «Україна» перед сценою стояли інвалідні візки — люди прагнуть через високодуховну енергію його слова позбутися своїх недуг.

Це надзвичайно рідкісний поет-філософ, поет-лірик, поет-пісняр, поет-патріот. Поет, який сказав світові: «Я мислю, я дихаю по-українськи!».

Поет, який по-прометеївськи скликає наше серця в найліпшій поезії про Майдан і Небесну сотню — своїй знаменитій поемі «А на Хрещатику, а на Грушевського...». Це вона клеотала на його барикадах, у пераншлагованих студентських актових залах і чи не в усіх вітчизняних і не тільки ЗМІ.

Поет, якого за видатні заслуги перед українською літературою одноголосно обрано почесним академіком Національної академії мистецтв України, почесним академіком Національної академії педагогічних наук України. Її президент, високочоловий учений Василь Кремень, сказав: «Заслуги Андрія Демиденка незаперечні перед українським народом і державою. Він високий, як небо, і щедрий, як земля». Пан Андрій — дійсний член (академік) Національної академії наук вищої освіти України та дійсний член (академік) Міжнародної академії оригінальних ідей. Знаменита Міжнародна літературна фундація «Коронація слова» удостоїла його високого звання «Золотий письменник України».

Поет, про якого дозволю процитувати

самого себе з моєї передмови до його книги віршів «З твого цвіту і грому»: «Андрію Демиденку вдається творити безмежно талановито просто і в той же час дуже складні вірші та поеми про буття наше і природу, про любов і печаль, про мир і війну, і все суще на цій землі.

Багато його поезій хочеться читати і перекладувати, бо в них завжди можна знайти щось нове і влучно сказане. Це не просто слова, а дуже глибоко викладена філософська думка. Велика значущість його кожного вірша, кожного слова, кожної літери.

Велич і цінність його поезії полягає в тому, що вона людяна, мудра і самотня, а відтак — безконечна:

У своїй метафоричній творчості поет сміливо йде на зміну ритму, на нарощення символів-образів, розширює її лексичні обрії, завдяки чому його поетична палітра набуває новизни, нових смислових значень і відтінків, непередбачуваних акцентів.

Творець багатьох книг витончених поезій, новел, перекладів та сценаріїв.

Серед них — «В ім'я життя», «Український Богоголос», «Свобода — моя група крові», «Вибухають кульбаби», «З твого цвіту і грому», «Київський зошит», «Дмитро Гнатюк очима поета», книги перекладів «Пісні народів світу. Співає хор імені Г. Верьовки», «Поле моєї Пам'яті...»

Автор сценарію єдиного Всесвітнього фестивалю українського фольклору «Берегіна».

Підготував і видав белетристичну спадщину Михайла Грушевського.

Співупорядник і редактор «Історії України в народних думках і піснях».

На прохання Олеся Гончара був редактором доповненого і переробленого видання його роману «Собор».

Пісні на хвилюючі поезії А. Демиденка — а сьогодні їх понад вісімсот — звучать більш ніж у 30 країнах і перекладені різними мовами. Ціле гроно має всенародну любов і визнання, серед них: «Душі крилиця», «Місячне колесо», «Дай, Боже, радості», «Мадонно Україно», «Батьківський поріг», «Мое рідне село», «І люблю, і сміюсь, і печалюсь», «Скажу вам, дочки і сини», «Жіноча доля», «Як насняться мені спориші», «Гуцулко-гуцуляно», «Хрустальні цепі», «Я твоя кровинка»...

А ще хай продовжить цей ряд пісня Андрія Демиденка та композитора Ігоря Лученка у виконанні українського незрівняного співака Миколи Кондратюка «Відчиняй же, Київ, Золоті ворота», що визнана найкращою піснею на честь 1500-річчя Києва і цілих 20 років майже щодень лунала в ефірах телебачення і радіо.

А яке зоряне міжнародне коло видатних композиторів і легендарних виконавців випало на долю ушлявленого поета, на творчості якого виросло не одне покоління українців!

В Андрія Демиденка багато дуже шанованих і авторитетних звань та нагород. Але є у нього найвище звання, яке не дається ні указами, ні наказами: він — визнаний народний поет України! Та обійти хоч би декілька з них — просто гріх: лауреат Народної премії України імені Тараса Шевченка і багатьох міжнародних літературних премій, багатьох нагород. ■

Руслан Ротань
головний тренер ФК «Олександрія»

«Коли ти граєш проти «Шахтаря», то перш за все потрібен настрій. Настрій та характер відіграли ключову роль. Дуже присмодно перемагати чемпіона».

Григорій ХАТА

Певною мірою вже стало традицією бачити на старті футбольного чемпіонату України в лідерах клуби, амбіції котрих чемпіонськими назвати досить складно. Торік після чотирьох турів на вершині турнірної таблиці перебували «Рух», «Чорноморець» та «Колос». У нинішньому ж сезоні в аналогічному змагальному проміжку три перші позиції посідають «Олександрія», ЛНЗ та «Полісся».

Водночас обидва флагмани вітчизняного футболу наприкінці літа в таблиці про ранги знову перебувають на незвичних для свого високого статусу місцях. У віцечемпіона, «Динамо», — атмосфера максимального сприяння для якнайкращого виступу в кваліфікації єврокубків, тож частина стартових матчів «біло-синіх» у чемпіонаті перенесено на більш пізній період і залікових балів у них наразі не так уже й багато. А «Шахтар» у статусі чемпіона знову занадто кволо розпочинає турнір. У чотирьох перших матчах «гірники» набрали лише половину з можливих очок, і тепер футбольна Україна розмірковує над подальшим майбутнім боснійця Марино Пушича на тренерському містку «гірників».

Минулого року невдалий старт «гірників» у сезоні призвів до швидкої відставки їхнього головного тренера. Тоді нідерландський фахівець Патрік ван Леуван на тренерському містку донецького клубу провів лише три місяці.

Прийшовши йому на зміну, Марино Пушич зумів виправити не надто комфортну для донецького клубу ситуацію й виграв з командою чемпіонату. Утім початок нового чемпіонату колектив Пушича відверто провалив. Отримавши поразку в другому турі від «Полісся», в четвертому — «гірники» поступилися «Олександрії». Від команди Рус-

■ ФУТБОЛ

Шокова нестабільність

На старті національної першості чинний чемпіон набрав лише половину з можливих очок

Після успіху в матчі з «Шахтарем» «Олександрія» продовжила переможний рух у чемпіонаті країни.

Фото з сайту fco.com.ua.

лана Ротаня «помаранчево-чорні» пропустили одразу чотири голи й віддали гру, в якій мали перевагу в два м'ячі — 3:4.

Так багато за один раз на внутрішній арені «Шахтар» пропускає неймовірно рідко. За останні 20 років це третій подібний антирекорд. До прикрого поединку з «Олександрією» чотири рази впродовж матчу у воротах гірників розписувалися «Дніпро» (у 2016 році, 1:4) та «Динамо» (у 2004-му, 2:4). Здається, Марино Пушич відверто шокований. «Те, що сталося, — повністю провал однієї команди. Я надзвичайно розчарований, для мене це значно

гірше, аніж почуватися злим», — заявив боснійський наставник «гірників». За його словами, футболістам «Шахтаря» наразі бракує стабільності.

При цьому до старту «гірників» у груповому раунді Ліги чемпіонів залишилося зовсім мало часу, й тренер сподівається, що йому вдасться виправити ситуацію. Інакше історія з Леуваном може знову повторитися.

Велике бажання потрапити до еліт-раунду Ліги чемпіонів цього літа демонстрували гравці «Динамо». Проте після прикрої поразки «Зальцбургу» 0:2 у першому матчі «плей-оф» кваліфікації шанси на досягнення ба-

жаного суттєво впали. Хоча наставник «біло-синіх» Олександр Шовковський обіцяв зробити все залежне від команди, аби «у рамках принципів та правил fair play гідно виступити й переломити хід двобою на свою користь, незалежно від того, наскільки несприятливим виявився результат першої гри».

До слова, можливостей у Любліні забити у ворота «Зальцбурга» бодай один м'яч динамівці мали чимало. Проте їх підвела реалізація. «На жаль, гра складається із забитих м'ячів, а не зі створених моментів. Але у нас ще є наступна гра, будемо до неї готуватися. Цей двобій ще

■ ТАБЛО

УПЛ. 4-й тур. «Олександрія» — «Шахтар» — 4:3, «Полісся» — «Оболонь» — 4:0, «Рух» — «Зоря» — 3:0, «Кривбас» — «Інгулець» — 1:1, «Лівий берег» — «Чорноморець» — 1:0, «Колос» — «Верес» — 0:1, ЛНЗ — «Карпати» — 2:1. Матч «Динамо» — «Ворскла» перенесений.

Лідери: «Олександрія» — 9 (3 матчі), ЛНЗ — 9, «Полісся» — 7 (3), «Кривбас» — 7, «Шахтар» — 6, «Рух» — 6 (3), «Динамо» — 6 (2), «Зоря» — 6, «Ворскла» — 6 (3).

не закінчений», — наголошував після першої невдачі Шовковський.

А от «Кривбас» у дуелі проти іспанського «Бетіса» хвилювали дещо інші питання. Перший матч «плей-оф» кваліфікації Ліги конференцій криворізький колектив програв — 0:2, відтак його наставник Юрій Вернидуб перед грою-відповіддю думав уже на перспективу: «Я сказав хлопцям, що такі матчі повинні приносити задоволення. Адже поединки з європейськими командами нас вчать, мене і гравців, до чого треба прагнути в подальшому. Якщо будеш сумлінно працювати і робити все як потрібно, то ти обов'язково досягнеш якихось вершин».

Новий досвід, який уже здобув «Кривбас», — це одночасне змагання на кількох фронтах. І в цьому плані у криворізького клубу вийшло доволі непогано. Критичних очкових втрат на старті сезону криворізький клуб не зазнав, тож надалі, концентруючись вже тільки на матчах чемпіонату, команди Вернидуба буде легше захищати титул бронзового призера.

У нових для себе умовах перебуває «Лівий берег». Абсолютний дебютант УПЛ програв перші три матчі ЧУ, а тепер команда Віталія Первака має й свою першу перемогу в елітному дивізіоні, здобуту в протистоянні з «Чорноморцем». ■

■ ВЕСЛУВАННЯ

Підтвердили клас

Після успішної Олімпіади наші веслувальники вдало виступили і на Чемпіонаті світу

Олексій ПАВЛИШ

Змагальний графік провідних спортсменів планети, особливо в рік Олімпіади, доволі насичений — після здобуття нагород на одному великому турнірі вони мають не так багато часу на перепочинок та підготовку до наступного. Цю тенденцію підтверджують представники веслування — вже через два тижні після ОІ в Парижі українська збірна на чолі з Людмилою Лузан вирушила на чемпіонат світу до узбецького Самарканда.

Світові змагання з веслування на байдарках та каное цьогоріч мали дещо незвичний формат: оскільки рік проведення ЧС збігся з роком Олімпіади, у Самарканді розіграли медалі лише в неолімпійських видах. Цікаво, що вперше в історії чемпіонатів світу там розігрували нагороди в змаганнях змішаних четвірок, які змагалися на 500 м і на байдарках, і на каное.

До слова, світовий форум в Узбекистані (ця країна стала першою в Азії,

котра прийняла турнір такого високого рівня) пропустили кілька топзбірних — США, Канади та Нової Зеландії. Але всі ці фактори не завадили українським веслувальникам показати свій високий клас: вони завоювали два «золота» та дві «бронзи». Першу медаль у Самарканді українці вибороли вже у стартовий змагальний день: Юрій Вандюк та Павло Борсук стали третіми на каное-двійці на дистанції в 1000 метрів.

Далі за справу взялась триразова призерка ОІ Людмила Лузан. Після здобуття «срібла» Парижа в дуєті з Анастасією Рибачок Люда підтвердила свій статус і в особистих змаганнях, не залишивши конкуренткам жодних шансів на дистанції 500 метрів на каное — впевнена перемога та вже четверте «золото» в кар'єрі на рівні ЧС.

Ще одну «бронзу» до скарбнички української збірної додала Валерія Терета на 5000 м на каное. Обидві вітчизняні каноїстки, котрі стали призерками ЧС-2024, взяли участь і в дебютних для «мундіалю» змаганнях змішаних чет-

Після «срібла» на Олімпіаді-2024 Людмила Лузан додала до своєї колекції ще одне «золото» ЧС. Фото з сайту suspilne.media.

вірок. Український квартет у складі Лузан, Терети, Тараса Мазовського та Андрія Рибачка дійшов до фіналу, де в підсумку став сьомим.

А останню нагороду цьогорічного чемпіонату та єдину для України медаль у байдарці виборола Людмила Кукліновська — у заїзді на 200 метрів вона випередила найближчу суперницю, «нейтральну» росіянку Анастасію Долгову, на сім десятих секунди та здобула перше в кар'єрі «золото».

«Дистанція 200 м — це спринт, зайвий рух голови міг повпливати на результат, тому я дивилась лише на фініш. Я дуже

щаслива, що змогла завоювати найвищу нагороду, змогла зробити так, що гімн України лунав на світовій першості!» — не приховувала радості Кукліновська. Для неї це найбільша перемога в кар'єрі після «золота» Європейських ігор-2019.

Дві золоті нагороди та дві «бронзи» зрештою дозволили українцям посісти четверте місце у медальному заліку ЧС у Самарканді. Краще в Узбекистані виступили лише представники Польщі, Португалії, Угорщини та «нейтральні» атлети з РФ і Білорусі. Торік, до речі, наші веслувальники були 19-ми з двома «бронзами». ■

■ НОВИНИ КІНО

Стартували зйомки нової драми

Головні ролі зіграють Дженніфер Лоуренс і Роберт Паттінсон

Марія ТКАЧЕНКО

Почалися зйомки фільму за романом аргентинської письменниці Аріани Харвіч «Помри, кохання моє». За постановку фільму взялася Лінн Ремсі, яка раніше працювала над проектами «Щось не так з Кевіном» і «Ти ніколи тут не був». Ремсі також узяла участь у написанні сценарію, її співавтором став драматург Енда Уолш, автор сценарію фільму «Чат». Одним із продюсерів стрічки виступив Мартін Скорсезе.

Головною темою стрічки стане непроста історія молодої матері,

яка стикається із серйозною психологічною проблемою — післяпологовою депресією. Цей важкий емоційний стан переростає в глибокий психоз, поступово руйнуючи життя героїні. Роль жінки на межі нервового зриву дісталася володарці премії «Оскар» Дженніфер Лоуренс («Голодні ігри», «Мій хлопець — псих»), яка також увійшла в число продюсерів картини.

У фільмі зіграють Роберт Паттінсон («Бетмен», «Сутінки») та Лакіт Стенфілд («Атланта», «Юда та чорний місяць»). Деталі їхніх ролей поки що три-

Дженніфер Лоуренс і Роберт Паттінсон.
Фото з сайту tv.ua.

мають у секреті. Роман Аріани Харвіч уже завоював визнання критиків за свій провокаційний та емоційний підхід до теми психічних роз-

ладів, а його екранізація стане відвертим і глибоким дослідженням жіночої психології.

Дата виходу драми стане відома пізніше. ■

■ ЗІРКИ

Columbia Pictures готує перезапуск культового хорору «Анаконда»

Це буде комедійне переосмислення знаменитого фільму жахів

Марія НЕВЗГЛЯД

В основу сюжету нової «Анаконди» ляже історія групи друзів, які вирушили до тропічного лісу, щоб зняти рімейк свого улюбленого фільму молодості. У новій стрічці знімуться Джек Блек і Пол Радд. Джек зіграє режисера-невдаха, котрий останніми роками знімає лише весілля. Пол Радд виконає роль зірки маловідомого поліцейського серіалу. Подорож героїв обернеться справжнім випробуванням на виживання. У джунглях вони зіткнуться з гігантською змією, стихійними лихами та небезпечними злочинцями.

Нова «Анаконда» включатиме елементи комедії та метафільму, що нагадує

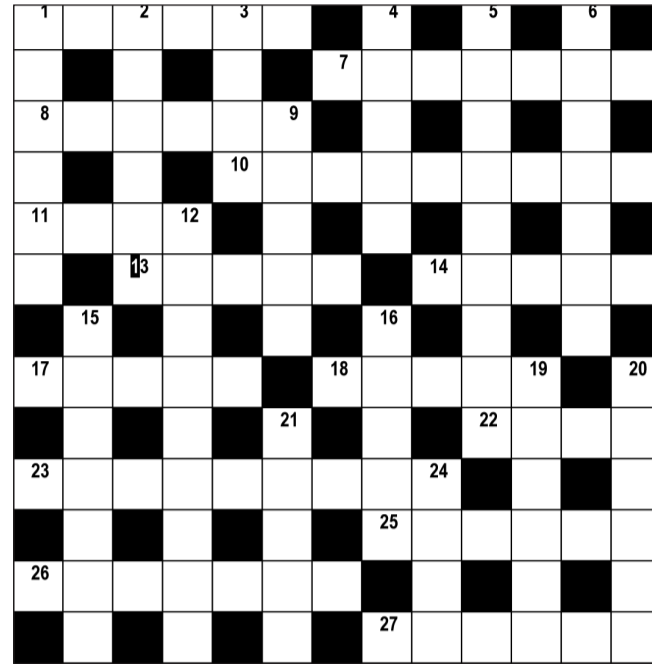

Кадр із нового фільму «Анаконда».
Фото з сайту tochka.by.

стиль попередньої роботи режисера Тома Гормікена «Нестерпний тягар величезного таланту», де Ніколас Кейдж грав вигадану версію самого себе.

Робота над фільмом триває вже кілька років. Перші чутки про перезапуск «Анаконди» з'явилися ще 2020 року, проте студія тривалий час не могла затвердити остаточний сценарій. Це не перший спільний проєкт для Блека та Радда — раніше вони разом працювали над мюзиклом «Злеті та падіння: Історія Дьюї Кокса» (2007). Оригінальний фільм «Анаконда» за участю Дженніфер Лопес, Айса К'юба та Джона Войта, знятий у 1997 році, заробив понад 136 млн доларів у світовому прокаті за бюджету в 45 млн доларів.

Сюжет обертається навколо знімальної групи National Geographic, яка полювала за найбільшою змією у світі, але в результаті сама стала об'єктом полювання. ■

■ КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №35

По горизонталі: 1. Екстер Харкова, чие ім'я один з його прихильників витатував на лобі. 7. Найменша держава, яка є центром католицизму. 8. Чинownik, який відстежує «крамолу» в творах і «благословляє» їх до друку. 10. Король Польський і Великий князь Литовський із династії Ягеллонів, переможець Тевтонського ордену. 11. Двощогловий вітрильник XVIII—XIX ст. 13. Тип, характер влади в країні. 14. Незайманість, дівова недоторканість, чистота. 17. Головна релігійна книга мусульман. 18. Хвоя. 22. «Діва породила, в ... положила Господнього Сина». (колядка). 23. Традиційний персонаж італійської «комедії масок» — кохана Арлекіна. 25. Пошкодження машини під час руху. 26. Релігійна приналежність графа де Ля Моля з роману Дюма «Королева Марго». 27. Давній український музичний інструмент, різновид лютні.

рортне містечко на Франківщині, центр кушнірства. 6. «... днів, убитих на спокуси. Хто може врятувати нас від нас?» (Ліна Костенко). 9. Гостре відчуття, усвідомлена можливість небезпеки. 12. Лікувальний батончик, до складу якого входять кров і залізо. 15. Російський письменник, автор роману «Дрібний біс». 16. Природний матеріал, із якого, за легендою, Бог створив людину. 19. Хижий птах. 20. Комедія Івана Карпенка-Карого. 21. «Слово, моя ти єдина ..., ми не повинні загинуть обоє» (Леся Українка). 23. Легкова машина. ■

Кросворд №34 від 21 серпня

По вертикалі: 1. Кухонний предмет, один з обов'язкових атрибутів обряду «кусання калити» на Андрія. 2. Шликування людей за зростом в одну шеренгу. 3. Давньогрецький бог кохання. 4. Феодальний верховний правитель у низці мусульманських країн, який поєднував духовну і світську владу. 5. Відоме ку-

Наш партнер — Європейський фонд за демократію.

■ ПРИКОЛИ

— Звідки у тебе синець під оком?
— Познайомився з жінкою, вона попросила вгадати її вік.
— А синець звідки?
— Вгадав.
***
Дружина дорікає чоловіку:
— Я в тебе на другому місці, на першому — футбол.
— Ні, на другому місці в мене хокей, а ось на першому — дійсно футбол.
***
— Чи було коли-небудь, щоб твій

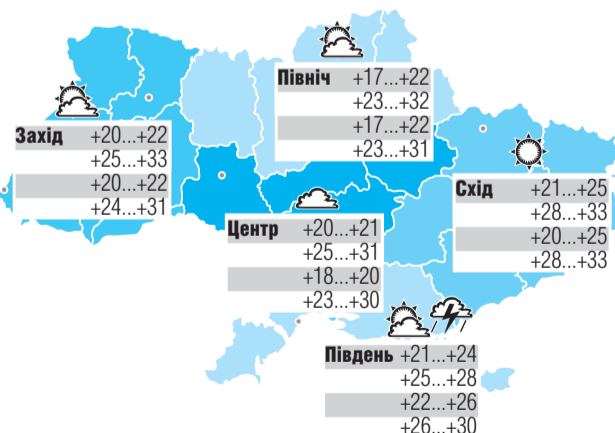
чоловік увечері не прийшов додому?
— Тільки раз, через місяць після весілля. Але я сподіваюся, що він іще повернеться.
***
Начальник помітив, що його співробітник раптом почав ходити на роботу з сережкою у вусі.
— Нові віяння не дають спокою навіть старим зубрам?
— Це ти про сережку? Не звертай уваги.
— І це давно?
— Відтоді, як дружина знайшла її в нашому ліжку.

■ ПОГОДА

29—30 серпня за прогнозами синоптиків

Київ: ясно, без опадів. Вітер північно-східний, 1-3 м/с. Температура вночі +22...+24, удень +26...+31. Післязавтра вночі +21...+24, удень +26...+31.

Курорти Карпат: ясно, без опадів.
Славське: вночі +14...+17, удень +18...+24.
Яремче: вночі +15...+16, удень +17...+22.
Міжгір'я: вночі +14...+18, удень +19...+26.
Рахів: уночі +14...+17, удень +17...+23.

Україна молода

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03057, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефон редакції:
+38 091 625 66 32
Електронна пошта редакції:
ukrmloda@ukr.net
Рекламне бюро:
reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації:
454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: <http://www.umoloda.kyiv.ua>

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем —
vsamchenko@i.ua

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець —
ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію:
КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.
Комерційні публікації виходять під рубриками:
«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа»,
«Фінансова експертиза», «Здоровенкі були», «Це — працює!»,
«Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми»,
«Проєкти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння»,
«Вітасмо», «Любов і шана».
Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах:
«Преса України» — у Києві
Зам. 3009035
«Видавничий дім
«Високий Замок» — у Львові
Зам. блок №152
Верстка та виготовлення
фотоформ —
комп'ютерний центр
редакції «УМ»,
Газета виходить
щосередини
Тираж 58168